

304.905

SZAKI ROKONAINK

SZERKESZTI VITÉZ NAGY IVÁN

1939

BUDAPEST

I. KÖTET

Északi rokonaink

A Magyar-Finn és a Magyar-Észt Társaság Közleményei

Szerkeszti

Dr. vitéz NAGY IVÁN

Dr. Krompecher Bertalan és Dr. Györke József
közreműködésével.

Előfizetési díj évenként 3 P. A Magyar-Finn Társaság tagjai az évi 4 P tagdíj fejében ingyen kapják. A Magyar-Észt Társaság tagjai az évi 2 P tagdíjon kívül évi 2 P előfizetési díjat fizetnek.

Megjelenik évenként többször.

Felelős kiadó:

Dr. GASKÓ DEZSŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IV, Veres Pálné-utca 7. Telefon: 384-592.

TARTALOM:

Oldal

<i>Talas Onni finn követ és Jöffert Richárd dr. észt ügyvivő üdvözlő sorai</i>	1
<i>Manninen Ottó: Üdvözlő a fajrokonoknak. (Ford. Mészöly Gedeon)</i>	2
<i>Csekey István: A nemzetekonsági eszme</i>	3
<i>Nagy Emil: Magyar-finn kultúregyezmény megkötésének ün- nepére</i>	3
<i>Keserves élet. Finn népdal. (Ford. Bán Aladár)</i>	6
<i>Petri Pál: Az észt művészet nemzeti jelentősége</i>	9
<i>Heporauta Akseli: A finn-magyar kapcsolatok multjából</i>	14
<i>Paikert Géza: Észt-magyar kulturális érintkezés</i>	19
<i>Falu Tamás: Köszöntlek</i>	23
<i>Krompecher Bertalan: Lönnrot és a Kalevala</i>	24
<i>Kalevala-részlet. (Ford. Vikár Béla)</i>	29
<i>Oinas Félix: Az újabb észt irodalom</i>	30
<i>Under Mária: Gond. (Ford. Képes Géza)</i>	37
<i>Järnefelt Arvid: Ő és én. (Novella. Ford. N. Sebestyén Irén)</i>	38
<i>Nagy Méda: A hang. (Novella.)</i>	43

(Folytatás a 3. oldalon.)

MTA

Kallio Kyösti.

Karlsz

Petri Pál.

ÉSZAKI ROKONAINK

I. kötet.

Budapest,

1939. június.

A legnagyobb örömmel üdvözlöm az „Északi rokonaink“ megjelenését, mely újabb bizonyítéka a testvéri kapcsolatok megerősödésének. Hiszem, hogy ez a folyóirat még inkább megszilárdítja azt a hidat, amely a rokoni szíveket már idáig is összekapcsolta.

Talas Onni

Finnország budapesti követe.

Meleg szeretettel köszöntöm a Magyar-Észt és a Magyar-Finn Társaság most meginduló folyóiratát. Örülök, hogy e folyóirat hasábjain észti hazám még közelebbi kapcsolatba kerül a néprokonsági eszmékért lelkesedő magyar közön-séggel.

Jöffert Richárd

Észtország budapesti ügyvivője.

Örvözlés a fajrokonoknak.

Irta: Manninen Ottó.

Egyek voltunk egyszer
Ősi hajnal-korban,
És még a mi szívünk
Ma is együtt dobban;
Testvérhöz a testvért
Ősi ösztön fűti;
Világ más tájáról
Tanácskozni gyűjti.

Testvértől a testvért
Végzet szórta széjjel,
Egyesülni nem tud
Az Észak a Délel.
Keserves útunkat
Más-másfelé járván —
De mostan így együtt
Mi se vagyunk árván!

Néktek, jövővénynek,
Máshol ajtó zárul:
Itt testvérkebelben
Testvéri szív tárul.
Másfelé minden út
Zsákutcába vezet:
Annál melegebben
Szorítsunk hát kezét!

Becsüljük halálig
Kincsünket, a drágát:
Fajunk közös multját,
Közös őshazáját!
Közös a mi sorsunk,
Közös célunk, harcunk:
Véreim, halálig
Testvérséget tartunk!

Közös bajok értek:
Küzdeni, szenvedni,
Évezredig vészben
Órállónak lenni.
Támadásnak: bátya,
Áradásnak: gátja —
Ha veszve, ha veszve,
De sohasem hátra!

Nehéz pályán mindég
Kemény próbát tettünk,
S jó vitéz voltunkért
Azonos bért vettünk:
Csúfságot és bosszút
Mi ellenünk érlel,
Kinek biztonságát
Mi szereztük vérrel.

De áldást a jó nap
Ingyen osztogatja.
Magvető, ha mit vet,
Tovább ápolgatja.
Szép: szembe az árnak
Fala feszül gátnak;
Féreg se veszítse
Vetését világnak!

Ebben a mi kedvünk:
Ne is vegyük észre,
Hogy a részünk mindég
Uriásnak része,
Órhelyünkön állni
Atyáinkról törvény,
Amíg szent, ami szent
Az emberek földjén!

Csak harc a világon
Akármikor düljön,
Testvéri egységünk
Soha el ne múljon!
Erőnk és szerencsénk
Hármónk köteléke:
Együtt a Dél lángja
S Észak keménysége!

Emlékül irassék
A csillagok közzé:
Határokon hármán
Őrt álltak örökké,
Készen, híven, bátran,
Egy fő sarja hármuk —
A közös végzetet
Vérük szabta rájuk!

Fordította Mészöly Gedeon.

A NEMZETROKONSÁGI ESZME.

Irta: *Csekey István.*

Miként a nemzeti eszmét valójában csak a XIX. század fejlesztette ki, a nemzetrokonsági mozgalmak is csak a mult században léptek előtérbe. Ezekben a mozgalmakban egészen különös nemzeti erő nyilvánul meg. Célja a rokonnemzetek tömörítése, egymással szoros vonatkozásba hozatala. Faji, nyelvi vagy hagyománybeli együvé tartozás lehet ennek az alapja. Első megnyilvánulásával már az antik világban találkozunk a pánhellenizmus alakjában. Ez Athén vagy Spárta fennhatósága alatt akarta egyesíteni a görög államokat, és *Nagy Sándor* majdnem meg is valósította ezt. Később *Machiavelli* és II. *Gyula* pápa alatt az olasz egységre való törekvés volt az, amely aztán a mult században az irredenta eszméjét kifejlesztve, az *Italia unitát* megteremtette. Napjainkban pedig szinte félelmetes arányokban és tempóban született meg az a német impérium, amely ma már úgyszólván minden összefüggő egységben élő németet egyesített.

A nemzetrokonsági törekvéseknek rendszerint két ága van: kulturális és politikai. Az előbbinek célja a rokonnépek művelődési egységben való tömörítése, a másik pedig az egymással határos tömegekben élőknek egy államban való egyesítését célozza. A kulturális pánnacionalizmus rendszerint megelőzi a politikait. A szoros művelődési és esetleg gazdasági kapcsolatok kiépítését, különösen ha a geopolitikai helyzet kedvező, a politikai tömörülés célkitűzései követik. Érdekes például, hogy a kulturális pánszlávizmust, mint egészen ártatlan tudományos játékot, voltaképpen német tudósok indították el a XVIII. században. Eleinte csak tiszta tudományos érdeklődést jelentett a szláv nyelv, őstörténet, népköltészet, irodalom, történelem, vallás, művészet és életmód iránt. Politikaivá érlelődött már a balkáni keresztény szláv népeknek felszabadításakor a pogány török uralom alól. Később pedig a pánszlávizmus olyan átütő erejűvé fejlődött, hogy sokan a világháború egyik legfőbb okát benne vélik feltalálhatni.

Amde ugyanígy vagyunk a *pángermánizmussal* is. Kulturális alakjában ez a világon szétszórtan élő németiség művelődési egyesítésére törekvő mozgalom volt. Azt célozta, hogy egyetlen német

se maradjon magára, hanem részese legyen a nagy német nemzeti gondolatnak. Őrizze meg nyelvét, kultúráját, nemzeti szokásait a világ minden részében. A kulturális pángermanizmus aztán napjainkban oly beható politikai erejű mozgalommá erősödött, hogy a Hohenstaufok és a Habsburgok Német-Római Szent Birodalmát is túlszárnyaló, hatalmas Németbirodalmat hozott létre. A versailles-i szégyenbilincsek széttörése, az évszázados partikularizmus szemben a német birodalmi egység megteremtése, Ausztria, Csehország és a Memelvidék bekebelezése olyan mérföldkövek, amelyek a német „népiség” misztikus eszméjének világgraszoló eredményei. Ez az eszme azonban továbbra is gondoskodik arról, hogy azok a nagyvilágban szerteszórt németek, akiket már csak a területi távolságoknál fogva sem kapcsolhat össze az egységes birodalomban, a nagynémet nemzettel egynek érezzék magukat. Így a német népiség a német kultúra sajátos megnyilvánulásain, tehát nyelven, irodalmon, népszokásokon, vagyis gondolkodásmódon keresztül érzi magát államfeletti, egyetlen hatalmas egységnek. Ez a kulturális nacionalizmus teremtette meg a németeknél a kultúrnemzet fogalmát, amely politikai kihatásaiban is a legragyogóbb eredményeket érte el.

A nemzetrokonsági mozgalmaknak főirányai ma a pánszlávizmuson, a pángermanizmuson kívül az angolszász egységre való törekvés, a pánamerikanizmus, illetőleg annak ágai: Észak-Amerikában a panszaxonizmus, Dél- és Közép-Amerikában pedig a pánlatinizmus és az iberolatinizmus, ilyen továbbá a pánsvédmozgalom, a *turánizmus*, *illetőleg az urálizmus* és a pánszilám mozgalom.

Nálunk a múlt század végén támadt az a mozgalom, mely *turánizmus* nevezet alatt ismeretes. Hazafias tudományos alapja ennek az az elgondolás volt, hogy a magyarságnak, mint e keleti népcsalád leginkább nyugatra hatolt és politikailag legöntudatosabb tagjának, a rokonnépekben fel kell kelteni az együvértartozás érzését. Ezzel a helyes célkitűzéssel alakult meg 1910-ben a *Turáni Társaság* mint *Magyar Néprokonsági Egyesület*. Ebből vált ki utóbb a tisztán tudományos kérdéseket művelő *Kőrösi Csoma-Társaság*. Legújabbán pedig, különösen amióta a rokon-nemzetek diplomáciai képviselőket tartanak Magyarországon, megalakult a *Magyar-Finn Társaság*, a *Magyar-Észt Társaság* és a *Magyar-Nippon Társaság*, *Magyar-Török Társaság* és legújabbán a *Magyar-Bolgár Társaság* is.

A turáni gondolat a maga szélességében túlságosan romantikus elgondolás. Turáni népeknek nevezik ugyanis az urálaltáji nyelvcsaládhoz tartozó népeket, valamint azokat, amelyek ugyan más nyelvet vettek fel (mint pl. a bolgárok), de őstörténetük tanúsága szerint turáni eredetűek. Ma, sajnos, ez a rokonság

nyelvi, történelmi és faji alapon tudományosan alig mutatható ki. Azért a turánizmus ilyen alakjában inkább csak érzelmi, romantikus megnyilvánulás, a hazafias stílus egyik eszköze. Sokkal kézzelfoghatóbb az a nyelvrokonság, amely az urálaltáji nyelvcsaládon belül mindössze az uráli rokonságig megy vissza. Miután az uráliak első közös őshazája az Urál lejtőire tehető, nevezik ezt a néprokonsági mozgalmat *urálizmusnak* is.

A magyarság sokáig mint „testvértelen ága nemének” élt Európa szívében a román, germán és szláv népcsaládok körében. Alig mult másfél évszázada, hogy tudósaink a nyelvrokonságot a finn fajú népekkel igazolták. De még akkor is előbb meg kellett vívni a török-ugor nyelvháborút, hogy a finnugor eredet daldamaskodjék. Közkinccsé ez azonban csak akkor vált, amikor a világháború után két új finnugor állam jelent meg Európa térképén Finnország és Észtország alakjában. Ekkor ismét egymásra talált a három rokon nép, melynek ősei vagy négyezer évvel ezelőtt ugyanazt a néhány primitív szót használták egymás megértésére valahol az Urál völgyében.

Hogy a turánizmus eszméje északi rokonaink körében nem talált visszhangra, azt már az észtek közt való megtelepedésem után 1923-ban nyomban megállapítottam. Az időközben eltelt másfél évtized után még inkább megerősíthetem, hogy amennyire rokonszenves az észteknek és finneknek az urálizmus, vagy még inkább szűkebbre vonva, a finnugor ősszertartozóság gondolata, annyira ellenszenves köztük a turáni eszme, mely ázsiai „színes”, pogány népekkel hozná őket összeköttetésbe, holott náluk sohasem merült fel olyan feltevés, amely az ázsiai eredetet igyekezett volna kimutatni. Fajilag pedig a finnek és az észtek fehér európaiak, akik a kelet-balti típushoz tartoznak, közel faji rokonságban az északi germánokkal, akikkel két évezred óta a legszorosabb kultúrközösségben élnek. Néhány évvel ezelőtt a finnek egész propagandahadjáratot folytattak az angol iskolakönyvek özőn-vízelőtti antropológiai tanításaival szemben, melyek mongol eredetüket vitatták.

A finnugor népeket illetőleg már egy emberöltővel ezelőtt megírta a néptan világhírű mestere, *Ratzel Frigyes* „Völkerkunde”-jában, hogy ha a mi földrészünknek nagy népcsaládjairól van szó, leginkább csak germánokról, románokról és szlávokról beszélnek. Hogy a tudomány Európában egy negyedik népközösséget teremtetett, ma már nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezek pedig a finn népcsalád népei. A finn fajú népek ősi összefüggésének gondolata nem fogja eltéveszteni hatását azoknak a törzseknek általános szellemi életére, amelyeket magában foglal. Ennek az eszmének a viselői a finnek, észtek és a magyarok, ennek a népcsaládnak legcivilizáltabbjai.

Nagy csapások idején a magára hagyott magyarság, kiábrándulva Nyugatból, végzetes ösztönszerűséggel kereste keleti rokonaival az összeköttetést. Bizonyos, hogy az egyedülvalóságnak az az érzete, amely a magyart elfogta, amikor ezeréves állami kerete szétroncsolódott, magát pedig ellenséges népek koszorúja vette körül, sokban hozzájárult, hogy felvegye a testvérnepekkel az évezredekkel ezelőtt megszakított kapcsolatokat. Ezek rövid néhány esztendő alatt máig annyira kiépültek és megerősödtek, hogy egyrészt nemzeti műveltségünk szerves részeivé váltak, másrészt pedig a kultúrvilág közvéleményét reánk irányították.

— — — — —

Nekem mindig a legbensőbb lelki élményem, ha olyant hallok, vagy olvasok, aminek a gondolata bent élt már a lelkemben, de nem tudtam még neki megfelelő formát adni. Nemrégiben a magyar kálvinisták költői lelkű püspöke, *Ravasz László* előadást tartott a bécsi Collegium Hungaricumban és a magyarság lelkéről szólva, beszédét azzal végezte, hogy a magyar ezer esztendő óta Nyugatra tart; onnan jött, ahol a nap kél és napszállat felé siet minden magyar. Ilyen volt *Julianus* barát, ilyen *Kőrösi Csoma Sándor*, ilyen *Reguly Antal* és még sok más magyar, akik elindultak Keletre a magyarok őshazáját keresni. Közülök többen ott is maradtak. *Kőrösi Csoma* hamvai Tibetben porladnak, *Reguly* haza jött az orosz steppék nélkülözései után fiatalon meghalni. Ha azonban porukat széjjel is hordta az ázsiai sivatag szele, vagy hantjukat be is árnyékolja az északi fenyőfa, szellemük hazatért a többi keletjáró magyaréval együtt Nyugatra. Mert napszállat felé siet minden magyar, s ezért égnek a magyar arcok a naplemente fényében...

KESERVES ÉLET.

*Árván élni be keserves,
Parancsszóra tenni terhes.
Kiveszem én a részemet,
Húzóv-onok három helyett,
Szót fogadok, iparkodom,
Nem kimélem a két karom,
S akárhogy is töreksem,
Szidnak, mint a bokrot, engem,
Fölzavarnak már éjfélnél,
Soha sincsen pihenésem!*

Finn népdal. Fordította Bán Aladár.

A MAGYAR-FINN KULTÚREGYEZMÉNY MEGKÖTÉSÉNEK ÜNNEPÉRE.

Irta Nagy Emil.

Hogy a magyar kultúra mennél alaposabb megismerése mennyire jelent értéket a finnek számára, annak ecsetelésére nem mi vagyunk hivatva, hanem csak ők maguk. De azt jól tudjuk, hogy kedves északi testvéreink már a mult század elejétől kezdve nagy szeretettel foglalkoztak a mi kultúránkkal. A magyar politikai ébredés nagy alakjai, közöttük *Széchenyi* és *Kossuth*, s irodalmunk kimagasló nagyságai, közöttük leginkább *Petőfi* és *Jókai*, a finn kultúrának már sok évtized óta szinte lelki kiegészítő részét alkotják.

De arról is egészen bizonyosak vagyunk, hogy mi, magyarok sokat nyerünk kulturális eszmei lényünk nemesedése terén, ha igyekszünk mennél mélyrehatóbban megismerkedni az északi testvérnemzet művelődésével s egész érzelmi és gondolatvilágával.

Ismerek külföldön egy orvosi intézetet, ahol megvizsgálják az embereknek a vérét s a vizsgálat eredményéből megállapítják, hogy az illetőnek főleg milyen irányú táplálkozást kell követnie, hogy egészsége a lehető legjobb legyen.

Ha az én magyar fajtámon elvégzem ezt a vérvizsgálatot, úgy ahhoz a megállapításhoz jutok, hogy nekünk szükségünk van arra, hogy jó sokat vigyünk bele erkölcsi szeretetünkbe a finn testvérnemzet lelkivilágából.

Egymáshoz közeleső származási vidékekről jöttünk Európába.

A mi vezéreink, élükön párducos Árpáddal, ide vezették a puszták harcias népét a Duna—Tisza, Dráva, Száva s Tátara, Fátara, Mátra vidékére, ahogy ezt a magyar nemzeti címer is kifejezi, s Szent István szervező munkája a kereszt-jegyében állandósította a magyar impériumot az európai — akkor még műveltebb — népcsaládok mellett. De tudjuk, hogy ez az új otthon veszélyes otthonnak bizonyult. Nemcsak a tatár zúdult ránk irtóztatós fegyveres csordájával s olyan pusztítást végzett a magyarok soraiban, hogy Béla

királyt méltán új honalapítónak nevezi a történelem, nemcsak a törökkel kellett verekednünk évszázadokon át rettenetes faji vérveszteség árán, de belekerültünk a germán és szláv kettős nyomás közé is.

Nekünk „északi fény“ helyett Mohi-pusztá, Mohács, majthényi sík, Világos és végül Trianon sötétsége lett az osztályrészünk.

Ennyi csapás s ennyi balszerencse bizony jócskán megtépázta magyar lelkünk bizakodó idealizmusát és sokat pusztított a nemzeti faji optimizmus romantikus virágoskertjében, hogy ott egészen érthetőleg sokak lelkében a csalódottság, kiábrándulás és lemondó pesszimizmus csúf, kártékony dudvája verjen tanyát.

Ez ellen minden módon harcolni a modern magyar kultúra legelsőrendű feladata.

Ebben a harcban nagy segítségünkre lehet a finn testvérelékből való erkölcsi táplálkozás.

Nekik is voltak ugyan rossz napjaik, ők is szenvedtek az elnyomatás sorvasztó súlya alatt, de nagyban és egészben mégis védettebb helyre, népi és faji értelemben a pusztító viharok útján kívül eső vidékekre vitte őket a sors, s ebből folyólag az ő lelkükben élénkebben megmaradt a faji önbizalom, idealizmus és romantikus optimizmus virágerdeje.

Ennek a finn virágerdőnek a gyökereiből és magvaiból kell áthoznunk mihozzánk mennél nagyobb mennyiséget, mert erre, mint a szebb magyar jövő kiépítéséhez szükséges lelki kincsre szükségünk van, s ennek kell lennie a mi szempontunkból a finn-magyar kultúrkapcsolat legértékesebb gyümölcsének.

A két közoktatásügyi miniszter, *Uuno Hannula* és *Hóman Bálint* által létesített finn-magyar kulturális egyezmény egymásba szövődő kettős fatörzsébe van belevésve ez a pár szó: finnek, magyarok előre a kulturális nemesedés és a faji tökéletesedés együttes testvéri munkájában!

A Magyar-Finn Társaság 1937 szeptember 25-én alakult. Elnöke *dr. Nagy Emil* volt miniszter és országgyűlési képviselő, ügyvéd és közíró. Első díszgyűlésén 1937 október 25-án a parlament delegációs termében *Hannula Uuno* finn közoktatásügyi miniszter is résztvett és *magyar* beszédet mondott.

Kallio Kyösti, a finn köztársaság elnöke jelen számunkban közölt fényképét a következő ajánlással küldte meg *Vikár Bélának*, a Magyar-Finn Társaság tiszteletbeli tagjának:

Kalevalan unkarintajalle, Béla Vikárilie Kyösti Kallio. A Kalevala magyar fordítójának, *Vikár Bélának* *Kyösti Kallio*.

AZ ÉSZT MŰVÉSZET NEMZETI JELENTŐSÉGE.

Irta Petri Pál.

A Magyar-Észt Társaság 1939. évi közgyűlésen elmondott elnöki megnyitóból.

Nyári észtországi tartózkodásom alkalmából igyekeztem az észti nemzet művészeti alkotásait megismerni, és főleg azt kutattam, hogy az észti képzőművészet alkotásainál mennyire van szerepe az észti faji jellegnek. Hogy az észti nemzeti géniusznak milyen szerepe van az észti művészet alakulásában, azt nagyon szépen jellemzi Murakin *Anti* a következőkben:

„Az észti néplélek, a primitív népi természet és vérmérséklet már az ősi időktől kezdve kereste, mintegy ösztönszerűleg a művészi kifejezés lehetőségeit és azt meg is találta a végtelenül gazdag észti népköltészet és népművészet formájában.”

Az a kérdés tehát, hogy ez az eredeti népi kultúra milyen hatással volt az észti művészetre?

Mióta él az észti művészet? Aki tudja, hogy Észtország már a XIII. század első felében idegen uralom alá került és csak a XX. század elején sikerült rabbilincseit lerázni, azt hiheti, hogy az észti művészet is egészen új, mint ahogy az észti állam is az. Tényleg az észti művészet, mint ilyen, csak az utolsó két évtized alatt lépett a világ művészi areopágjai elé. Valójában azonban az észti művészet századok óta él és eredeti nemzeti, helyileg determinált alkotásai már a középkor óta mindig figyelemre méltóak voltak. Anynyi azonban bizonyos, hogy ha az önálló észti néplélek azelőtt is rányomta bélyegét művészi alkotásaira, mégis csak a XIX. század elejétől kezdve vesz művészetük erősebben nemzeti jelleget, foglalkozik különlegesebben az észti néplélek legbensőbb életmegnyilvánulásaival, észti helyi benyomások visszaadásával.

A mult művészete, ahol elsősorban is az építészet jöhet szóba, hűen visszatükrözi az ország politikai és gazdasági helyzetét. A világi épületek, a hódító német lovagrendek, a feudális földesurak várai és kastélyai, egy állandó harcra való felkészültségről tanuskodnak; a német Hansa-városok észti testvérei, mint Tallinn és Narva is pedig ennek a szintén védelemre berendezett és elzárkózó s inkább csak a tengerre támaszkodó kereskedő osztály

életének hű tükrei. De a tenger nemcsak összekapcsolta ezeket a városokat a német anyavárosi telepekkel, hanem a csaknem félszáz éven át befagyott balti vizek el is választották ezeket nyugati összeköttetéseiktől, úgyhogy egyrészt a keleti kultúra, másrészt a helyi hatások érvényesülésére is mód nyílt. Ugyanez a helyzet a templomi építészethet, melynél ugyan az északnémet gót stílus uralkodott, de a belső elrendezésben a helyi hatások is érvényesülnek, a későbbi ilyen építészeti alkotásoknál pedig a különböző német-lengyel, svéd, orosz idegen uralmak hatásai is világosan észlelhetők. A XIX. század óta azonban már itt is mindjobban érezhető az észtek önállóságra törekvése és amint a nép mindig szabadabban és szabadabban vehetett lélegzetet, az építészet is, de még inkább az észti képzőművészet minden más ága is nemzetibbé váltak és az irányítást mindinkább észti kezek ragadják magukhoz, míg végre az észti állami önállóság bekövetkezésével az önálló észti művészet kivirágzására minden előfeltétel már készen állt.

Egy körülmény már az idegen uralmak alatt is világosan érezhető volt. És ez az, hogy az észti népben milyen aránytalanul tekintélyes számban jelennek nagy művészi tehetségek, a másik jellemző tény pedig az, hogy bár ezek az észti tehetségek hazájuktól messze távol is éltek, lelkükben mindig élt az észti nemzeti génusz ereje és a nemzet faji sajátosságai alkotásaikban majdnem kivétel nélkül kimutathatók.

Nincs most módomban az észti festészet és szobrászat történetét részletesen tárgyalnom. De ez nem is szükséges. A nagy európai művészeti irányok és áramlatok épügy áthatották az észti művészetet, mint a mult idők magyar művészetét. Amennyire én megítélhettem, először a XIX. század első felében uralkodó romantikus irány hatása alatt tűntek fel határozottabban olyan észti festők, akik bár külföldön tanultak és sokszor ott is éltek, de mégis nemzeti irányú műveket alkottak. *Maydell Lajos* pl. már az észti történet, az észti mitológia és népmesék világából is sokszor vesz témákat. Azután *Pezold Vilmos* is előszeretettel merít az észti néplélekből. *Neff Timoleon* pedig — noha a szentpétervári akadémia professzora — mégsem feledkezik meg északi Estoniában lévő szülőföldjéről és a tallinni képtárban látható legszebb képei az észti népeletet tárják elénk. „Észt nő gyermekével“, „Észt leány csirkéket etet“ stb. nemcsak mint képek szépek, de az észti népviselet megörökítése szempontjából is érdekesekek.

A világszerte uralkodóvá vált akadémikus irányzat követői közül a legkimagaslóbb *Köler János*, akit az észtek festészetük megalapítójának tekintenek. Ő is észti vidéket fest és észti népjeleneteket örökít meg. Észt paraszti származását sohasem felejtí és egész lelkét fajtájához való állandó ragaszkodás tölti el. Mint pétervári befolyásos festő állandóan közbenjár észti érdekekben,

támogatja a jóformán rabszolgasorsba jutott észt jobbágytestvéreket.

A főleg pétervári hatás alatt fejlődött akadémikus irányt később felváltja a *düsseldorfi* iskola hatása alatt álló realisabb irányzat. Ennek képviselőinél is meg lehet találni az ősi észt hatásokat. *Gebhardt* Ede híres templomi festő, sok tallinni képén és másutt is bibliai tárgyak ellenére — az alakok vonásai tipikus észt arcképeket tükröznek vissza. *Bochmann Gergely Henrik* a legnagyobb előszeretettel észt népies jelenetekkel foglalkozik. Pedig ezek a művészek az akkori mostoha viszonyok között nem igen találtak megélhetést Észtországban, idegenben éltek és dolgoztak.

A XIX. század szobrászainál talán kevésbé éreztem a faji érzéseknek és hazai benyomásoknak előtérbe hatolását, de azért ezekben is élt az ősi néplélek és *Adamson Amadeus* az észt felszabadulás kora leghíresebb szobrászának sok észtországi hősi emléke mind az észt dicsőséget hirdeti.

A XX. század alkotásairól a Nemzeti Szalonban rendezett kiállítás nyújtott képet. Ezért elég, ha az ezeken feltűnő pár általános jellemvonás kiemelésére szorítkozom. Az ország felszabadulása a művészek helyzetét gyökeresen megváltoztatta. Szabad észt társadalom fejlődött, amelyben már ébredezett az észt művészeti alkotások iránt az érdeklődés. A megalakuló észt állam berendezésével kapcsolatban a művészi feladatok megsokszorozódtak. Az állam vezetői teljes mértékben értékelték és szerették az észt művészetet és ezért ennek nagy jelentőségét átlátva, intézményesen biztosították az észt tudományos és művészeti élet megerősödését. 1925-ben külön kultúralapot létesítettek, melyet az állami költségvetésből (külön adókból, mint pl. az alkoholfogyasztás vagy mulatság rendezés utáni adóbevételből) tápláltak. A jövedelmek egy része, külön kiszakítva egy autonóm alapként, az észt képzőművészet előmozdítására szolgál. Ebből adnak ösztöndíjakat, művészeti megrendeléseket, ennek a terhére létesítettek műtermeket és támogatják a művészettel foglalkozó irodalmat.

A megváltozott viszonyok között az észt művészek száma és alkotásaik színvonala is hihetetlenül nőtt. Irodalmi és művészeti társaságok keletkeztek. Itt elég csak a tartui Pallas-iskolára, az ifjúészt mozgalomra (*Noor Eeesti*) és a sok népművészetet fejlesztő és értékesítést szervező alakulatra rámutatni.

A háború utáni észt képzőművészetet már nem tisztán Pétervár, vagy Düsseldorf inspirálta. A helyi művészetből európai művészet lett anélkül, hogy nemzeti jellegét elvesztette volna. A *Raud Kristjan* megszervezte az észt nemzeti múzeumot. Hirdette a népművészet fontosságát, gyűjtötte a folklóre emlékeit, a nemzeti jellegű régiségeket és saját művészi alkotásaiba is bele vitte a népművészet motívumait. Rajzolt, illusztrálta a nemzeti eposzt,

a *Kalevipoet*, agitált a „Fiatal Észtország” című mozgalom érdekében. *N. Triik*, *K. Mägi*, *R. Syman* viszont Párizsban alapították meg az első észt művészcsoporthat. Társaikkal együtt megismertették az ottani legújabb művészi irányokat. Hazaérkezve, Mägi Konrád Észtországban eddig nem látott merészséggel lépett fel a legérdekesebb színellentéteket kidomborító alkotásokkal, ahol a dekoratív stilizált formáknak, majd pedig a fénytani érdekességeknek tárházát mutatta be. Egy másik nagy művészi tehetség *Fabbe Ado* még bátrabban tárta fel honfitársai elé a legmodernebb művészi problémákat. Még sok más művészről is szólhatnék, de a kiállítás a felsorolásnál jobb képet adott és ezeket is csak példaképpen említem, hogy mennyi különböző irány és művészi gondolat és mennyi más és más egyéni szín mutatkozik a legújabb észt festők életében.

Szobrászatnál is akadtak Adamsonnak méltó társai. *Koort*, *Melnik*, *Woldemar*, *Sannamees*. A bronz és márvány után kezdték a fát is megmunkálni és a finn és észt közös nemzeti kő, a gránit is megtalálta az anyagának megfelelő feldolgozást. Az észt szobrászokban egyaránt megvan az erő és egyéniség. A sok hasonló síremlék megrendelés ugyan egyeseket talán iparművészeti irány felé sodor, de egyéniségük újból és újból előtört és *Koort* vezetése alatt az észt szobrászat is — addig nem ismert — tökéletességre emelkedett.

Ha a nagy művészetek művelőinél az iparművészeti tendenciák talán nem is volnának mindig helyeselhethők, ennek az utóbbinak jelentőségét sem szabad lebecsülni. Ez a művészeti ág mentette át ugyanis jobb időkre az észt népi hagyományokat. Az észt művészet legnemzetibb, legkülönlegesebb alkotásai, mint nálunk is, — a népművészetben vannak lehorgonyozva. Elsősorban a textil- és bőrmunkák, de azután a fafaragás, kerámia és fémdíszítés tartalmazzák az észt alkotószellem legszebb megnyilvánulásait. Az erőteljes színezés, a mértani formák érdekes alkalmazása csodálatos érdekességet kölcsönöznek az észt népművészetnek. Ezért az észt népművészetet gondozó szervezetek munkáit méltányolni kell minden igazi művészi léleknek. Az önálló észt lélek megnyilvánulásai idegent is, de egy igazi művészi lelkű észtet is jobban megragadtak, mint a legtökéletesebb, de nemzetközi jellegű klaszszikus alkotás. Ezt magyaroknak nem kell magyarázni, hiszen nálunk is a legértékesebb művészi alkotások azok, amelyekből a magyar faji jelleg sugárzik ki, amelyek magyar tárgyakat, magyar típusokat, magyar érzéseket örökítenek meg. A legnagyobb világhírt elért magyar művészeknek is azok a művei a legértékesebbek, amelyek a magyar talajban gyökereznek. Ez az én magyar művészi hitvallásom is. Lehet vitatni Szabó Dezsőnek azt a gondolatát, hogy minden magyar művésznövendéket, kinek tehetségét egy

pártatlan szakértő zsüri elismeri, 1—2 hónapi technikai előkészítés után az akadémia helyett 3 évre magyar faluba küldjenek ki, hogy ott magyar tájon, tősgyökeres magyarok között, magyar benyomások alatt fejlődjék; annyi azonban bizonyos, hogy igazi értékeink csak azok, akik az ősi magyar talajból és fajból merítik erejüket, mondanivalójukat. Elmúlt nyáron Észtországban a dal-ünnepély alkalmából alkalmam volt gyönyörködni az észt népművészet élő reprezentánsaiban is, az ősi viseletükben megjelent, különböző vidékekről összesereglett 16.000 énekesben, kik gyönyörű, ősi köntösükben bizonyosságot tettek nemzeti szokásaikhoz való ragaszkodásukról.

Az a szilárd meggyőződése, hogy a magyar művészetnek is észt példák nyomán a művészi tökéletesség mellett az ősi népi talajig kell leásni és onnan meríteni az inspirációkat. *A magyar nemzeti génusz — ép úgy mint az észt is — nemcsak állami, társadalmi, gazdasági berendezésében, európai civilizációt védő hősi multjával nyújt örök értéket, de zenéje, irodalma és képzőművészete is olyan nagy kultúrkincsek forrása, amelyek az egész civilizáció számára olyan egyéni szint, formákat, gondolatokat jelenítenek, hogy ezek fenntartása, nemcsak észt és magyar kötelesség, de az egész világkultúrának is érdeke.*

Az olvasó figyelmébe!

Manninen Ottó „Üdvözet a fajrokonoknak“ c. költeményét a Helsinkiben székelő „Finnország magyar Barátai“ szervezet által 1935-ben kiadott „Finn-Magyar Album“-ból vettük át.

Bán Aladár népdalfordítását „Kanteletar, a finn népköltés gyöngyei“ c. kötetéből válasz-

tottuk ki, (Kiadta: Lampel, 1902.)

Under Marie „Gond“ c. költeményét *Képes Gézának* „Nápolyi madarak“ címmel megjelent pompás kötetéből vettük, melynek ismertetésére legközelebbi számunkban visszatérünk. (Kiadta: Cserépfalvi, 1937.)

A Magyar-Észt Társaság 1937 december 17-én alakult. Elnöke *dr. Petri Pál* m. kir. titkos tanácsos, ny. államtitkár, v. országgyűlési képviselő. Szegedi csoportjának *Csekey István*, a debreceninek *Hankiss János* egyetemi tanár az elnöke. Első díszgyűlése az észt függetlenség kivívásának huszadik évfordulója alkalmából 1938 február 24-én volt, melyen *dr. Jöffert Richárd* észt ügyvivő magyar nyelven köszönte meg a magyarság együttérző szeretetének megnyilvánulását.

A FINN-MAGYAR KAPCSOLATOK MULTJÁBÓL.

Írta: *dr. Heporauta Akseli.*

Az a néprokonsági tevékenység, amelynek jegyében az igen tisztelt Magyar-Finn Társaság ez alkalommal is összegyűlt, csaknem százéves multra tekinthet vissza. 1847-ben ellátogatott Magyarországra a helsinki egyetem egyik professzora, Ingman Erik. Az egyik nagy finn napilapban, az Uusi Suometarban megjelent útleírásaiban elragadtatással emlékezett meg a magyarok lángoló hazaszeretetéről és a magyar nyelv megbecsült helyzetéről. — Mi finnek is tanulhatnánk a magyaroktól nemzeti öntudatot, írja Ingman. Felhívta a figyelmet egyúttal a fejlett és gazdag magyar irodalomra is, amelynek termékeit fordításokban akarta a finn olvasóközönséggel megismertetni. Ingmannak a testvér magyar nemzet iránt való érdeklődése egyelőre csupán elszigetelt jelenség maradt, mert az a néprokonsági kultúrmunka, amely napjainkban is folyik, csak a következő évtizedekben kezdődött meg — Magyarországon. Hunfalvy Pál, a kiváló magyar nyelv-tudós, aki nagy érdeklődéssel foglalkozott a finn nyelvvel, 1853-ban azt írta a Kalevala megalkotójának, Lönnrot Illésnek, hogy kíváncsi volna, ha a magyarok finnül, a finnek pedig magyarul tanulnának.

Hunfalvy érdekes és nagy finnországi levelezése még kiterjedtebbé vált, mikor 1869-ben a tartui dalosünnepről Észtországból Finnországba utazott és megismerkedett a finn nemzeti mozgalom vezető férfiáival. A kiváló finn történettudós, Koskinen György, aki abban az időben lelkes híve és képviselője volt a finn-észt összetartozásnak, Hunfalvynak küldött leveleiben körülbelül egy évtizeden át nagy meggyőződéssel hirdette, hogy a rokoni összetartozás érzését az észtek mellett a magyarokra is ki kell terjeszteni. Koskinen György szerint már maga a nyelv-rokonság ténye is elegendő ok arra, hogy a két nép szorosabb kapcsolatba kerüljön egymással, nem is szólva arról, hogy a magyarok és finnek állami életében is sok hasonlóság van. Azonkívül érdemes volna megmutatni a világnak, hogy „a finnugor nép-

csoportnak is megvan a képessége és az ereje arra, hogy önálló műveltséget és állami életet teremtsen magának. — Éppen ezért nagy örömet szerez nekünk az a tudat, hogy a testvéri kezét, amelyet mi innen, a zord észak havas tájairól nyújtunk a Kárpátok mögött fekvő szőlős lejtők felé, testvéri érzésekkel szorítják meg.“ Koskinen, a történettudós, leveleiben többször is foglalkozott Magyarország nemzeti problémáival, a pánszlávizmus veszélyével, Finnország és Oroszország viszonyával, a finn nyelv elnyomott helyzetével stb. Indítványt tett Koskinen a két nép közötti kereskedelmi kapcsolatok kiépítésére is, és javasolta, hogy Magyarország finn iparcikkeket vásároljon. Az éhínség idején egyik Hunfalvyhoz írt levelében megemlékezett arról a nagy csapásról, amely az éhínséggel Finnországot sújtotta. Ennek a levélnek hatására Hunfalvy gyűjtést indított a finn éhségvidék fölségítésére és az összegyűlt javakat eljuttatta Koskinenhez.

Voltak azonban mások is Finnországban, akik a hatvanas és hetvenes években egyrészt levelezésben álltak Hunfalvyval, másrészt meleg érdeklődéssel viseltettek a rokonság eszméje iránt. Ezek közé tartozott Donner Ottó, Krohn Gyula és Aspelin J. R.

Donnernek az volt a törekvése, hogy a tudományos munka, főleg a nyelvtudomány területén hozzon létre szorosabb kapcsolatokat. Meg volt győződve arról, hogy az együttműködésnek főleg a finn tudományos élet látná hasznát. Donner kezdeményezésére alapították meg 1883-ban a Finnugor Társaságot, amely innen kezdve a lehető legeredményesebb munkát végezte a finnugorságra vonatkozó tudományok terén. — Aspelin, aki tanulmányozta a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárát is, csodálattal tapasztalta, milyen sokat tudnak Magyarországon Finnországról. (Ez természetesen nagyrészt éppen Hunfalvy érdeme volt.) Aspelin nem állhatta meg, hogy föl ne hívja honfitársai figyelmét arra a hazafias szellemre, amelyet Magyarországon mindenfelé tapasztalt. — Miért nem lelkesednek a finnek úgy a finn nemzeti eszme iránt, mint a magyarok a magyarság eszméje iránt, kiáltott fel Aspelin úti levelében. (Ezek az úti levelek az Uusi Suometar c. napilapban és egy folyóiratban jelentek meg.)

Meg kell emlékeznünk Blomstedt Oszkárrol, akinek jelentős szerep jutott a magyar-finn rokonság kimélyítésében. Blomstedt még Hunfalvy finnországi útja előtt nyelvészeti tanulmányutat tett Magyarországra és nemcsak Hunfalvyval ismerkedett meg, hanem a magyarországi finnugor összehasonlító nyelvtudomány megalapítójával, Budenz Józseffel is, akivel azután hosszú időn át levelezésben állt. Erről az útfjáról terjedelmes és megleghangú beszámolókat küldött az Irodalmi Hetilapokba. Blomstedt figyelmét ugyanazok a dolgok ragadták meg, amelyekről annak idején Ingman olyan nagy lelkesedéssel számolt be. Ő is elragadtatással

nyilatkozott a magyarok erős nemzeti érzéséről és meglepetéssel tapasztalta, hogy mindenütt a magyar nyelvet használják: „magyarul beszélnek az előkelő, művelt családokban, az országgyűlésen, a tudományos intézetekben, a színházakban és az iskolákban.” Kissé elsomorodva kiált fel: — Bárcsak Finnországban is olyan lángoló hazaszeretet lobogna az ifjú szívekben, mint Magyarországon!” Blomstedt hangoztatta azt is, hogy a Nemzeti Színház milyen jelentős kulturális munkát végez Magyarországon és igyekezett meggyőzni a finnországi művelt köröket hasonló intézmény megalapításának szükségességéről. Mikor azután Finnországban is elérkezett a Nemzeti Színház megalapításának ideje, Blomstedtet bízták meg, hogy szerezze meg Magyarországról a Magyar Nemzeti Színház megalapításának körülményeire vonatkozó adatokat. Hunfalvy Pál Blomstedt Oszkárrel is levelezett. Egyik Blomstedt-hez intézett levelében a kiváló magyar tudós azt fejtegeti, mennyire kíváncsi volna, hogy a germánok és a szlávok mintájára a magyarok és finnek is átérezzék az egymáshoz való tartozás szükségességét. A tudósokra vár az a feladat, hogy hidat építsenek Magyarország és Finnország között.

Az említett finn tudósok magyarországi kapcsolatai megszakadtak a hetvenes évek elején. Ekkor lépett fel azonban Almborg-Jalava Antal, hogy folytassa a már megkezdett kulturális munkát. Jalava csaknem egész életét a finn-magyar kapcsolatok ápolásának szentelte. Jalavának a magyarokhoz való rendkívüli vonzódását részben erős hazafias lelkülete magyarázza meg, részben pedig azok a hatások, amelyeket Blomstedttől és 1869-ben Hunfalvytól nyert. Minden vágya az volt, hogy eljusson Magyarországra. Ez az óhajta azonban csak 1875-ben teljesült. Úti leveleiben, melyek a következő esztendőben könyvalakban is megjelentek, ugyanazokat a megfigyeléseket találjuk, amelyeket a Magyarországon járt többi finnek is kifejezésre juttattak. Ő is csodálattal látja a magyarok lángoló hazaszeretetét, nemzeti öntudatát és ezen érzések állandó, tudatos fejlesztését. Együttal ő is fájdalmasan eszmél rá a visszas finn állapotokra: — Mi finnek bizony nagyon alantass helyzetben vagyunk, mert engedjük, hogy egy idegen nemzetiség elnyomjon bennünket és kénye-kedve szerint tiporja nemzeti jogainkat. De a magyaroktól egyebet is tanulhatunk: megtanulhatjuk, hogyan kell kitartani töretlen erővel a balsorsban is.

Első magyarországi útján ismerkedett meg Jalava Szinnyei Józseffel, akihez haláláig hű barátság fűzte. Három évtizeden át tartott ez a barátság és ezen idő alatt mind a ketten fáradhatatlan apostolai voltak hazájukban a magyar-finn kulturális kapcsolatok ügyének. Levélben és időnként — ha találkoztak — élőszóval kölcsönösen ellátták egymást hazájukra vonatkozó ada-

tokkal, együtt szőtték irodalmi terveiket és mindenképpen segítették egymás tudományos és irodalmi munkáját. A hetvenes években nemcsak Finnországban, hanem Magyarországon is nagyarányú irodalmi munkásság indult meg, amely a rokonnépek ismertetését tűzte ki céljául.

Néhány évvel Jalava előbb említett útleírása után Szinnyei és Jalava közös munkájának eredményeképpen megjelenik Finnországban az első magyar nyelvkönyv (nyelvtan, olvasókönyv és szójegyzék); később pedig az ú. n. Magyar Album, amelynek megjelenésekor Genetz Arvid, a kiváló nyelvtudós és költő a következő szavakat írta le: „Évről évre keskenyebb lesz az a szakadék, amely az évszázadokkal, sőt évezredekkel ezelőtt bekövetkezett elszakadás óta tátong a két rokonnép, a finnek és a magyarok között. — Cikksorozatban ismertette Jalava Magyarország földrajzát, majd pedig megírta Deák Ferenc és Széchenyi István életrajzát. Egy nagy finn napilap, az Uusi Suometar, két évtizeden át hozta *Magyar Hírek* címen Jalava cikkei, valamint Szinnyei József cikksorozatát: Magyar Mátyás Leveleit. — Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy rövid idő alatt mintegy tizenöt magyar szépirodalmi mű jelent meg finn fordításban. — Ez alatt Szinnyei Magyarországon dolgozott. Megírta az „Ezert ország” c. művét és elkészítette az első finn-magyar szótárt, amely egyúttal az első külföldön megjelent finn szótár. Lefordította a finn irodalom néhány jeles alkotását és megírta „Finnország a XIX. sz.-ban” című becses munkáját. Szinnyei érdeme az is, hogy a magyar sajtó állandóan figyelemmel kísérte a finnországi eseményeket.

Gyakorlati téren is megnyilvánult a finn-magyar együttműködés. Az idegenhangzású nevek finnesítésének mozgalma is magyar hatásra vezethető vissza. A kereskedelmi kapcsolatok is élénkebbé váltak, mikor Magyarország kereskedelmi képviselőt küldött Finnországba. Ennek az együttműködésnek egyik eredménye volt az is, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum tervszerűen gyarapítani kezdte finn- és észti gyűjteményeit.

A néprokonsági tevékenység régebben elsősorban a rokonsági kapcsolat elismerésén és hangoztatásán alapult és főleg a nemzeti tudományokra, mindenekelőtt a nyelvtudományra támaszkodott. A jelenlegi tevékenység már jóval szélesebb alapokon nyugszik. A rokonnépek főtörekvése ma az, hogy tanuljanak egymástól, új eszmékkel gazdagítsák egymás szellemi életét és nemzeti műveltségét. Az idők folyamán ugyanis kiderült, hogy azok a tudományágak, amelyek eddig a rokonnépeket összekapcsolták, a jövőben nem elegendők a tartós együttműködéshez.

A kulturális együttműködés és a szellemi áramlatok kölcsönössége jelentik azt az éltető erőt, amely biztosítja a néprokon-

sági tevékenység állandóságát és szilárdságát. A kulturális együttműködés egyik legfontosabb feltétele pedig az, hogy a három testvérnép, a magyarok, a finnek és az észtek teljesen egyenlőrangúan álljanak egymás mellett és hogy egymáshoz való viszonyuk a kölcsönösség elvén épüljön föl. A testvérnépek kulturális együttműködésének legerősebb támasza az összetartozás, a rokonság tudata. A bensőséges testvéri érzés éppen olyan nagy kincs a nemzetek életében, mint az egyének és családok életében.

Heporauta F. A. tanárképző intézeti igazgató a Magyar-Finn Társaság tiszteletbeli tagjává való választása alkalmából a következő megleghangú levelet intézte hozzánk:

Méltóztassanak megengedni, hogy ezúton mondjak szívbeli köszönetet azért a meglepően nagy figyelmességért, melyet a tekintetes Igazgatóság a Magyar-Finn Társaság tiszteletbeli tagjává való megválasztásom alkalmával irántam tanusított.

Már akkor is, amikor a magyar és finn nemzetek közötti rokonsági munka megkezdődött, mi finnek őszinte csodálattal szemléltük a nemes magyar nemzet tüzes hazaszeretetének és anyanyelvéhez való tántoríthatatlan ragaszkodásának megnyilvánulásait — annak a két tulajdonságnak, melyek a nemzeti önállóság és a biztos jövő zálogai a legnehezebb időkben is. Már kb. száz évvel ezelőtt, amikor

az első finn kutató Magyarországon járt, felfigyelt a finn nép ezekre a körülményekre. Ugyanez a csodálat él bennünk is, a mai finn nemzedékben. Szívből örülünk mindazon igazságos győzelmeknek, melyeket a magyar nemzet az utóbbi időkben elért s melyeket a jövőben el fog érni. Együtt érzünk a magyar néppel a megpróbáltatások pillanataiban, ugyanúgy, amint a magyar nemzet is mellettünk állt a mi nehéz történelmi korszakunkban.

Igy nyujtunk testvéri kezet kétezer kilométeres távolságból egymásnak s így fejezzük ki egymáshoz tartozásunkat, melynek megbízhatóságát az egész mai gyűlölködéssel eltelt világ méltán megírgyelhetné.

Méltóztassanak elfogadni legtiszteltettebb köszönetemet és szívből jövő üdvözleteimet.

Helsinki, 1939. március hó 27.

F. A. Heporauta.

ÉSZT-MAGYAR KULTURÁLIS ÉRINTKEZÉS.

Irta Paikert Géza.

*A Magyar-Észt Társaság 1939.
március 25.-i közgyűlésén tartott
felolvasás*

Öszintén örülök, hogy annak a Társaságnak megtisztelő meghívására beszélhetek egy keveset az észti-magyar szellemi együttműködésről, amely Társaság a legjobban hivatott az észti-magyar barátságot ápolni és az észti-magyar szellemi kapcsolatokat híven művelni.

Amikor az észti-magyar szellemi együttműködést ismertetem, szükséges annak előzményeiről is röviden beszélni. Az észtekről — most már bevallhatjuk — Magyarországon a háború előtt csak a szaktudósok és azok a nagyon kevesek tudtak, akik mint utazók élvezhették az észtek földjének szépségeit. A nekünk olyan szomorú 1918-as év hozta meg az észti függetlenséget és teremtetie meg az önálló Észtországot. Húsz éve virágzik a mai Észtország és 20 éve tanulják a magyar gyermekek, hogy messze Északon van a finneken kívül még egy, független országban élő rokon-nemzet, melyre nagyszerű erényei folytán méltán büszkék lehetünk.

Bár az észti-magyar rokonság a közös eredetben keresendő, a baráti és szellemi kapcsolatok felvétele mégis csak a háború után felfedezett új rokonnak szólt. Mi történt a háború óta ezen a téren? Eleinte, az 1920-as években csak a főleg filológiai és lingvisztikai téren bűvárkodó és Észtország iránt érdeklődő lelkes tudósok száma szaporodott és a Turáni Társaságnak észak felé is irányuló néprokonsági kutató munkája gyarapodott. Az első pozitív ténykedés akkor következett be, amikor gróf Klebelsberg Kunó kultuszminisztersége alatt az ő megértő támogatásával az észtországi tartui egyetem közigazgatási jogi tanszékére tanárnak hívta meg Csekey István dr. magyar professzort, akit egyébként finnugor kulturális körökben is nemzetközi tekintélynek ismernek el.

Csekey 1923-ban foglalta el a tartui tanszékét és 8 esztendőn át működött Észtországban, ahol a pionirok kemény, de eredményes munkáját végezte, megalapozott tudással, igaz lelkesedéssel és őszinte, meleg rokoni szeretettel. *Csekey* észtországi működése alatt, az ő munkájával szervezte meg gr. Klebelsberg Kunó a tartui egyetemen a Magyar Intézetet és lektorátust. Első tartui lektorunk *Virányi Elemér dr.* gimnáziumi tanár volt, aki *Csekey*-nek belső munkatársaként rendkívül sokat fáradozott és tett az észt-magyar kulturális kapcsolatok kiépítésén. *Virányi* 1922—28 között hat esztendeig működött tartui lektori tisztségében, őt méltó utóda *Györke József dr.* váltotta fel, akinek eredményes munkássága után 1937-ben *Fazekas Jenő* lektorunk következett, aki mind a mai napig önzetlenül és fáradhatatlanul működik a két ország kulturális javainak kicserélésén.

1930. óta rendszeres csereösztöndíjas intézmény is működik Észt- és Magyarország között. Évente egy-egy csereösztöndíjas látogat el a másik rokonországba, ahol egy esztendeig hasznos kutató és tanulmányi munkát végeznek. Ezek az ösztöndíjasok a magyarországi egyetemeken rendszeresen tartottak észt nyelvi lektori előadásokat, amelyeket meglepő szép számban hallgattak magyar nyelvű rokonaik. Tudósok jöttek, tudósok mentek, lassan-lassan mind mélyebbé, mind élénkebbé váltak közös szellemi kapcsolataink.

A magyar- és külföldi kulturális szerződések atyjának *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszternek támadt 1936-ban az új epochát jelentő gondolata, hogy a két ország szellemi együttműködését törvényileg szükséges szabályozni. Még ugyanabban az évben felkéri *Tasnádi-Nagy András dr.* akkori és *Jalsoviczky Károly dr.* jelenlegi kultuszállamtitkárokat, hogy Észtországba utazzanak a kulturális egyezmény előkészületeit a helyszínen megtárgyalandó. Az előkészítő tárgyalások — hála az előbb említett urak gondosságának és az illetékes észt körök messzemenő jóindulatának — tökéletes harmóniával végződtek s az egyezmény tervezetét *Hóman Bálint* kultuszminiszter elkészíthette. *Hóman Bálint* a tudós elmélyülésével indokolja törvényjavaslatát. Kijelenti, hogy a kezdeményezés érdeme a két nemzet ősi multját felelevenítő történetíróké és nyelvtudósoké. A rokoni érzésben gyökerező lelkesedés volt a további úttörő. Felemlíti az indokolás a továbbiakban azt, hogy: magyarok már a 17. század során eljutottak Észtországba, *Báthory István* lengyel király az ország déli részeit is megjárta és seregében magyar katonák is vitézkedtek. A még *Gusztáv Adolf* által épített tartui egyetemnek a 17. és 18. században 13 magyarországi hallgatója volt, a mult század derekán pedig *Reguly Antal*, majd néhány évtizeddel később a tudós *Hunfalvy Pál* utazták be az országot.

A tartui Magyar Intézet alapításáról és Csekey professzor szerepléséről már megemlékeztem. Nem hagyhatom azonban szó nélkül, hogy a tartui Magyar Intézet kiadásában „*Bibliotheca Hungaro-Estica Instituti Litterarum Hungarici Dorpatensis*” címmel a kiadványok egész sora jelent meg, német, francia és észt szöveggel, amely sorozatnak betetőzése az a hatalmas, félezer oldalas kitévő kötet, amelyet az Intézet 1930-ban adott ki.

Azok között az idegen nemzetek között, amelyek a nagy magyar mesemondó Jókai Mór munkáit saját nyelvükre átültették, Észtország a hatodik helyen áll; Jókainak 17 kötet regénye jelent meg észt nyelven önálló könyvalakban és 31 regénye vagy hosszabb novellája folyóiratokban és napilapokban. Egy észt középiskolai tanár, aki a háború idején hadifogsága alatt jól megtanulta nyelvünket, egész sor regényt fordított már le észt nyelvre az újabb magyar irodalom köréből. Bán Aladár viszont tökéletes költői hűséggel fordította le számunkra az észtek nagy-hírű nemzeti eposzát, a *Kalevipoeg*-et.

Az észt színházak gyakran hoznak színre magyar darabokat és a budapesti Nemzeti Színházban csak a közelmúltban adták elő, igen szép sikerrel Kitzberg „*Ordasok*” című irodalmi értékű darabját, amelyet Lavotta Ödön észtországi volt magyar ösztöndíjas fordított le, igen szépen. Az ezidőszereint Budapesten működő észt lektor, Oinas Félix úr, kitűnően sikerült átültetésben fordította le Zilahy Lajos világhírű regényét, a „Két fogoly”-t. Az 1924—26. években Haltenberger Mihály főiskolai tanárunk, mint meghívott rendes tanár, a földrajzot adta elő a tartui egyetemen és Jakó Géza iparművész tanárunk hosszú éveken át tanította a kerámiát a tallinni állami iparművészeti iskolában. Képzőművészeti kiállítást a múlt esztendő márciusában tartottunk Tallinnban, ahol a magyar képzőművészet részint retrospektív, részben élő művészek anyagával szerepelt. Képzőművészeti kiállításunkat megelőzően, iparművészeti kiállítást is tartottunk Tallinnban, az észt képzőművészek munkái pedig, — amelyekből impozánsan összeállított kiállítást épen a tegnapi napon nyitotta meg a Nemzeti Szalonban a minden észt ügy iránt megértően érdeklődő Kormányzó Urunk Ö Főméltósága a Budapesten időzőtt észt külügyminiszter Salter úr jelenlétében, — leginkább talán Murakin észt szobrászé, igen előnyösen ismertek a hazai műértők előtt.

A zeneművészet terén is élénk összeköttetéseink vannak. A budapesti egyetemi énekkarok nagy sikerrel szerepeltek Észtországban, ahol igen sok kiváló magyar énekest, közöttük leginkább Eyssen Irén úrnőt, nagyon előnyösen ismernek. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolának Észtországban is igen jó híre van; alig múlik el esztendő, hogy annak észt hallgatója ne volna.

Tudományos téren főleg a finnugor kultúrkongresszusok terén folyik harmónikus munka. Ezek a kultúrkongresszusok 1924-ben és 1936-ban Észtországban, Tallinnban tartottak. Nagy súlyt helyezett *Hóman* miniszter úr arra, hogy a szóbanlévő kultúrális egyezmény kifejezője legyen a két nemzet rokonságából folyó érzelmi közösségnek is. Sajátos rendelkezése ilyenmódon az egyezménynek a „Rokonnépek Napjának” az iskolákban való megünneplése, egymás nemzeti ünnepeinek kölcsönös megülése és a finnugor kultúrkongresszusok megrendezése. Társadalmi téren az *Észt-Magyar Társaság* végez lelkes és eredményes munkát, *Petri* Pál titkos tanácsos, elnökünk páratlanul odaadó vezetésével. *Petri* elnökünk utoljára a múlt évben látogatott el Észtországba, ahonnan a két ország kultúrális javait szolgáló eredményekben gazdagon tért haza. Utóbbiban, — épen úgy, mint a két ország egyetemi közti érintkezésében — igen sokat köszönhetünk *Fülei-Szántó* Endre miniszteri tanácsosnak, az egyetemi ügyosztály főnökének.

A szóbanforgó kultúregyezményt 1937. évi október hó 13-án Budapesten írta alá *Jaakson* Aleksander észt és *Hóman* Bálint magyar közoktatásügyi miniszter.

Jaakson Aleksander észt miniszter *Vassar* Juhan miniszteri igazgató kíséretében ekkor egy hétig tartózkodott Magyarországon, ahol a fontosabb tudományos, főiskolai és iskolai intézményeket és egyéb őt érdeklő szakintézeteket látogatott meg. Itt-tartózkodása során előkelő, nyugodt magatartásával, barátságos és szeretetreméltó modorával, valamint élénk érdeklődésével csak barátokat szerzett nemcsak magának, hanem hazájának is.

A történeti igazságnak tartozom, amikor e helyen említem fel *Jöffert* Richard budapesti észt ügyvivő és vitéz *Nagy* Iván miniszteri titkár urak neveit. Előbbi észt, utóbbi magyar részről hosszú évek során fáradozott lelkes buzgalommal és szép eredménnyel azon, hogy a két ország között kötött kultúregyezmény minél jobban és hasznosabban szolgálja a közös kultúrális érdekeket.

Sokan mondják, hogy az észt-magyar kultúregyezmény csupán a két ország atyafiságos barátságának írásbeli leszögezése, amelynek ezen a szép gesztuson kívül gyakorlati jelentősége kevés. Nem úgy van. Épen ennek a két országnak, melyek a nagy távolság folytán gazdasági és egyéb kapcsolatokat nehezebben építhetnek ki, van szüksége olyan szerződésre, amelyen keresztül a két rokonnemzet szellemi vérkeringése zavartalanul táplálhatja egymást. Hogy pedig ennek mi a jelentősége, ahhoz elég, ha rámutatok, hogy a ma csatáit nemcsak fegyverrel és pénzzel, de legalább is ugyanolyan sorban betűvel is szokták megvívni.

Végezetül megemlítem, hogy *Hóman* Bálint miniszter úr ennek az évnek nyarán óhajtja visszaadni észtt kollégája *Jaakson* miniszter úr budapesti látogatását. Utipoggyászában egészen biztosan nem csupán sokoldalú ügyiratokat és rideg aktákat fog elhelyezni, hanem magával viszi Észtország, és annak első nagy fia, az igaz magyarbarát köztársasági elnök úr *Päts* Konstantin számára egész Magyarország meleg testvéri, hűséges szeretetét.

A jó Isten igazságos akaratából a két ország határai épen a közelmúltban kerültek egymáshoz közelebb. Az a nagy ország, amelyen keresztül a két egymástól messzire szakadt testvérnép egymásnak kezét nyújthatja, mindkét ország igazi, nemes barátjának, a lovagias, *dicső lengyel* nemzetnek hazája. Az észtt testvér nyugodtan nyújthatja felénk erős, dolgozó jobbát, ebben nem zavarja senki s a felénk nyújtott jobbát magyar szeretettel szorítjuk meg s többé el nem engedjük soha!

KÖSZÖNTLEK.

*Oh messze rokon, drága, csöppnyi ország,
Melyen sok század dübörgön tiport át,
Hol partot mosott vér, könny, ezer jaj, kín,
Köszöntlek, Tallinn!*

*Oh tornyok, várak, romok, terek, utcák,
Hol vén falak vén álmukat alusszák,
Oh, régi város, sok könnyű, hős kardú,
Köszöntlek, Tartu!*

*Köszöntlek kis nép, lelkes, bölcs és bátor,
Ki vérzett mástól és gyógyult magától,
Kik a multaknak mély vizébe néztek
Köszöntlek, észtek!*

*S költő, ki fenn dalolsz fényben s homályban,
Kiből szikrázik örök villanyáram
S árva maradsz, mert árvának születéll,
Köszöntlek, testvér!*

FALU TAMAS.

LÖNNROT ÉS A KALEVALA.

Irta Krompecher Bertalan.

A finn irodalomnak világviszonylatban legnevezetesebb alkotása, a Kalevala-eposz, száz évvel ezelőtt született. Tárgya Väinämöinennek és társainak, Ilmarinennek, Lemminkäinennek, továbbá Kullervonak, Joukahainennak stb. küzdelmes kalandjai. Az események középpontjában Északhon, Pohjola van. Észak szűzéért vetekednek a hősök. A küzdelem Pohjola és Kalevala között többnyire a szó varázshatalmával folyik. A költemény ily módon egyúttal a költészet apoteózisa. Az eposz egyik legősibb korba — mindenestre több mint ezer évre — visszamutató részlete a dalverseny, Väinämöinen és Joukahainen párbaja, amelynek az elejéből izelítőül közlünk néhány sort. Az alábbi tanulmányt a Magyar-Finn Társaság 1939 február 28-i közgyűlésén, a finneknél minden évben megünnepelt Kalevala-napján adta elő szerzője és benne az énekek felfedezőjének s az eposz egybeszerkesztőjének Lönnrot Illésnek a szerepét világítja meg.

Lönnrot Illés nem volt teremtmény képzeletű költő és nem volt mai értelemben vett tudós-egyéniesség sem. Literátus ember volt, író és gyűjtő, akiben a tudós és a költő teljes, töretlen összhangban találkozott. A népből származott, de küzdelmes ifjúság után ritka akadémiai műveltségre tett szert. Azután visszavágyott a nép közé s a bölcsészeti tanulmányok után az orvosiakat is elvégezvén, olyan vidékre ment orvosnak, ahol legtöbb alkalma nyílt népdalokat gyűjteni. Kajaani, Finnország egyik északi városa, közel az orosz határhoz és a daltermő Karjalához, volt munkássága legemlékezetesebb korszakának színhelye. Helsinkiben, a fővárosban csak akkor telepedett meg, amikor Castrén halála után reá ruházták a nagy nyelvész tanszékét.

Irodalmi munkássága igen sokirányú volt. Kiadta a Kalevalát, a Kanteletart — a Kalevala lírai párját —, a közmondások, a találós versek, a varázsigék egy-egy kötetét s megírta több évtizedes munkával hatalmas méretű finn-svéd szótárát. Ezek a legmaradan-

dóbb művei. De írt egyebet is: orvosságos könyvet a nép számára, tudományos botanikát, hogy a növényteni műnyelvet finnre lefordítsa, jogi kézikönyvet, sőt még népfelvilágosító iratokat is. Minden munkája, akár kicsi, akár nagy, a finn nyelv és nép ügyét szolgálta. Szellemi rokonságába mindazok beletartoznak — Vuk Karadžić, a Grimm testvérek, Arany János —, akik mint költők tudós elmélyedéssel tanulmányozták, gyűjtötték a hagyományokat s akik mint tudósok azon fáradoztak, hogy a közös népi mult talajáról nevelő értékű forrásokat fakasszanak fel.

Ilyen megítélés alá tartozik legnagyobb hatású műve, a Kalevala is. Leghelyesebb, ha ezt úgy tekintjük, mint egy nemzeti cselekedetet. Óseredeti költészettel ajándékozta meg a finn irodalmat, amikor az fejlődésének még csak kezdeténél tartott. Forrásokat nyitott a történeti vizsgálódás számára. Tartalmára nézve oly gazdag, jelentőségére nézve oly páratlan alkotás, hogy lehetetlenség besorozni a népköltési kiadványok vagy az irodalmi műfajok szokásos keretei közé. Hovatartozása, történeti különállása csak úgy válik érthetővé, ha keletkezése szempontjából értékeljük ezt a csodálatos költeményt, mely megjelenésekor lázba hozta a világ filológusait és ráfordította Európa figyelmét a szerénységükben elmaradottnak hitt kitűnő finn rokonainkra.

Külső történetéről az irodalomtörténet csak annyit jegyez fel, hogy Lönnrot már 1827-ben, egyetemi tanulmányai során foglalkozott Väinämöinnel, az eposz majdani főhősével egy nyomtatásban is kiadott rövid értekezésében. Ezt követőleg jelent meg ponyvanyomtatványokra emlékeztető füzetes népdalkiadványa „Kantele” címmel 1829 és 1831 között. És 1835 febr. 28-án egyszerre előttünk áll a kész eposz, amelynek 1849-ben megjelent második bővített kiadása nem kevesebb mint 22.000 verssort foglal magában.

A titok, amely a Kalevala keletkezését rejtí, ezek mögött az adatok mögött van. Hogyan lett a népdalokból eposz, a Kanteléből Kalevala: erre a kérdésre száz év alatt sokféleképpen igyekeztek felelni. Eleinte mindenki meg volt győződve arról, hogy a költemény, úgy amint van, mindenestül a nép ajkán született. Volt tehát egy finn őseposz, amelyet Lönnrot „fedezett fel”, „tisztázott le” és mentett meg az utókor számára. Ez a felfogás később tartathatlannak bizonyult. Lönnrot a Kalevalának nemcsak „letisztázója” volt, hanem kombináló képességének volt köszönhető az eposz szerkezete is. A rosszakaratú bírálók, különösen a külföldi filológusok egy időben különös örömeiket lelték abban, hogy a Kalevala szerkezetét és az egész műnek a népdalokhoz való viszonyát boncolják. Lépten-nyomon alkalom nyílt „leleplezni” Lönnrotot, rámutatni némely kényszerű változtatásaira, előráncigálni az ismeretlenségbe burkolódzó tudós szerkesztőt és felelőssé tenni minden sorért, amelynek a népdalváltozatok tömkelegében nem volt egykönnyen megtalálható a forrása. Ha visszatekintünk a Kalevalá-

nak, mint eposznak immár több mint százéves történetére, minde-
nütt szemünkbe tűnik a nép ajkán születés romantikus elképzelé-
sének és a kételkedő realizmus e boncolgató felelősségre-vonásának
ellentéte az eposz értékelése körül. A tudomány és a közvélemény,
amelynek mindenekelőtt az egész eposz megléte volt a fontos s nem
a háttér, amelyből az vétetett, odáig ment, hogy nem egyszer be-
csületbeli kérdéssé torzította el a problémát, Lönnrot becsületessé-
gének, a finn nép becsületének kérdésévé, holott ma egészen
nyilvánvaló, hogy a finn eposz történeti szülemény, a romantika
irodalmának éghajlata alatt született, tehát megítélésénél is kizá-
rólag annak a kornak a szempontjai lehetnek irányadóak.

A finnországi magyar ösztöndíjasnak, aki egy másik világból
csöppent bele a kérdés tanulmányozásába, szemet szűrtak ezek az
ellentétek és emlékeztették a magyar irodalomtörténetből ismert
jelenségekre. Nálunk, a magyar irodalomban is mutatkoztak törek-
vések egy nemzeti eposz „felfedezésére”. Arany János, mikor a
Buda halálát írta, Toldy Ferencnek a hún-mondakörről felállított
tudományos fikciójába ágyazta bele költői elképzelését. Sokáig
rezgett a magyar lelkekben is a vágy, hogy ősi epika, ősi magyar
eposz fedeztessék fel a honfoglalásról, Attila harcairól s egy új
Zrinyiász szólaljon meg, az egész nemzet ősi történetét megéneklő
költemény, mely mintegy irodalmunk első lapjára kíváncznék
oda. S mikor a gyűjtők és kutatók hiába keresték a magyar Nibe-
lungot, Vörösmarty és Arany eposzai fejezték ki e korszak ilyen-
irányú igényét és a Zalán futása és a Buda halála adtak hangot
irodalmunk eposzvágyának. Vajjon nem a korszakban rejtett-e az
oka a finn eposz világraszületésének, nem az adott-e szárnyakat
Lönnrot törekvéseinek, mikor erején felül kereste és kutatta távoli
finn telepek mélyén az ősi dalnak fennmaradt töredékeit és ezeket
azután különálló énekekből eposszá gyúrta össze? Ez a feltevés
nagyon valószínűnek látszott. S hogy nem is alap nélkül, azt ki-
derítették a részletesebb nyomozások.

Lönnrot munkamódszere a népdalok egybefűzése tekintetében
sajátságos, egyenesvonalú fejlődésen ment keresztül. Az első évek-
ben egy bizonyos tudományos óvatosság jellemezte összeállításait.
A népdalénekesek gondolatmenetének sorrendjétől vezettette ma-
gát. Olymódon igyekezett egybeilleszteni a népdaltöredékeket,
mint midőn valaki egy törött tárgynak — melyet korábban nem
ismert — a darabjait próbálja összeragasztani. Eljárására ráillik
ez a szó: rekonstruálás. Később a szerkesztés munkájában sokkal
több szabadságot vett magának. Ősi énekeken kívül újabb eredetű
részleteket s elbeszélő verseken kívül varázsigéket és lírai dalokat
is felhasznált az eposz élénkítésére, epikus eresztékeinek kitölté-
sére. A nép ajkáról feljegyzett szavaknak, soroknak, elbeszélő
motívumoknak pontos visszaadásával s mégis átsímítva, újra-
költve az egymásba öltött népdalok mondanivalóját, tolmácsolá-

sában a finn népdalokból újszerű, színekben és szavakban dúskáló impresszionista költészet keletkezett, az eredetileg különálló balladaciklusok pedig összefüggő, nagyarányú elbeszéléssé, ősi multat visszatükröző képpé álltak össze. Emlékezzünk csak vissza egy pillanatra a Kalevala meséjére, amely a világ teremtetésétől vezeti le a finnek ősi történetét. Mint a mennybolt csillagaival: távlata a végtelenben vész el s mégis zárt egészben kerekedik ki: egyetlen cselekményben foglalja össze az emberiség sorskérdéseit és a finn honalapítás nemzeti előzményeit.

Ez a távlat, ez az eposzi nagyvonalúság nincs meg az eredeti finn népekekben. Erről ma tiszta képet alkothatunk magunknak, mikor több mint 30 hatalmas kötetben ki vannak adva kritikai kiadásban az összes felkutatható régi finn énekek. Ma már nem 22.000 nyomtatásban is kiadott verssort ismerünk a Kalevalából, mint 1849-ben, hanem — Kalevalán ezúttal az egész régi énekköltészetet értve — csaknem százszor annyit, körülbelül 2 milliót! — De ha Lönnrothtól származik is a költemény említett nagyvonalúsága, eleinte mégis távol állt tőle, hogy mindjárt nagyarányú eposz szerkesztésére gondoljon. Első óvatos, rekonstruáló összeállításainak még tudományos célok feleltek meg: egy feltételezett finn őseposzt akart helyreállítani, napvilágra hozni, olyan formában, mint ahogyan egykor a nép ajkán élhetett. Mint nálunk Arany János a magyar —, ő hitt a finn naív eposz egykori létezésében s az éppen keze ügyében levő régi énekek, melyeket sajtó alá készült rendezni, megerősítették ebben a hitében, anyagot szolgáltatott neki ahhoz, hogy e romantikus feltevést, axiómát megvalósítsa. Csodálatos körülmények folytán éppen akkor ismerkedett meg a legjobb énekesekkel, mikor a kompozíció már derengeni kezdett előtte. Először csak ciklusokat szerkesztett, egyet Lemminkäinen, egyet Väinämöinen személye köré. Váratlanul, felcsillanásszerűen ismerte fel az összes elbeszélő énekek együvé tartozását. Így keletkezett az Ős-Kalevala, a teljes eposzi kompozíciónak kicsinyített mása. Azután idővel az a távoli multba visszahelyezett eposzkép, amelynek mintegy rekonstruálására törekedett, elhomályosult előtte. Túl sok volt az egybegyűlt népdalanyag, hogy az őseposzba vetett hitét a változatok közötti ellentmondások meg ne ingathatták volna. Észrevette, hogy a népi énekesek sem ragaszkodnak következetesen mindig ugyanahhoz a gondolatmenethez, a motívumoknak egyféle kapcsolatához. Bizony gyakran előfordul, hogy cserbenhagyja őket az emlékezetük és többé-kevésbbé önkényes toldozgatásokkal, merész áthidalásokkal segítenek magukon. Felhagyott tehát ő is a rekonstruálással s ekkor egy új szempont lép nála előtérbe: az a meggyőződés, hogy az énekek folytonos fejlődésben vannak. Ez a gondolat rá úgy hatott, mint felhatalmazás. Ha az énekek folyton fejlődnek, változnak, akkor ő is megteheti azt, amit bármely népi énekes, hogy szükséghez képest, a kompo-

zición érdekében igazít a vers értelmén; továbbviszi azt a fejlődést, amely idővel esetleg magától is bekövetkezett volna.

Ime, történetileg nézve nincsen semmi szokatlan abban az eljárásban, ahogyan Lönnrot a kalevalai énekeket egymásba fűzte. Ma egy ilyen eposznak születése nem volna elképzelhető. Ma egy népköltési gyűjtemény jelennék meg a Kalevala helyett. Ma nem akadna senki, aki egységbe tudná látni a finn elbeszélő énekeket. Akkor más fogalmak uralkodtak a népdalok fennmaradásáról és továbbfejlődéséről. Jórészt ennek a két Európa-szerte elterjedt eszmének, a feltételezett őseposz eszméjéből fakadó rekonstrukció szándékának és a fejlődés gondolatának köszönhető, hogy a maga nemében páratlan gazdagságú s egyes részleteiben kétségkívül igen ősi eredetű finn énekköltészet anyagából egyfelől oly bámulatos tökéletességig népi szövegű és másfelől mégis kerek és összefüggő nagyvonalú finn „népi” eposz keletkezhetett.

Mind a tudomány, mind az irodalom szempontjából nagy szerencse, hogy így történt. Hogy milyen igazán a kor bölcsőjében ringott a Kalevala, azt a hatásából látjuk. Nyomában felvirágozott a finn nyelvtudomány, a mitológia-kutatás, a történetírás, a néprajz és a régészet. Ihlető forrása volt a művészetek mindegyikének. A tudat, hogy van ősi, sajátosan finn műveltségük, eposzuk, a finn nemzeti öntudatot felerkentette aléltságából. Hatása kimutatható még a magyar összehasonlító nyelvészet megindulására is. S ha ma túl is vagyunk már azon, hogy éppen azt becsüljük benne népi hagyományként, ami Lönnrottól származik, t. i. az eposzi keretet, jelentősége azért ma sem csökkent, hiszen ez az a mű, amelyet először vesz a kezébe mindenki, aki a finn irodalommal, néppel, népi műveltséggel meg akar ismerkedni s nem is valószínű, hogy születhetnék még egy olyan alkotás, amelyben úgy össze volnának gyűjtve a finn néplélek kincsei, mint a finn népköltészet e foglalatában, a Kalevalában!*

Kalevala-ünnepet tartott a Magyar-Finn Társaság 1938 március 12-én, melynek ünnepi előadója *Onni Talas* finn követ volt, akinek a Társaság ajándékként ekkor nyújtották át a *Hüvös* László által mintázott bronzszobrot. Az estén *Eyssen Irén* és *Kováts Ilonka* énekeltek. Vitéz *Garamszeghy-Géczy Sándor* a Kalevalából szavalt. Az ünnepélyt követő estén *Lemmiki Talas*, a finn követ felesége ugyancsak énekelt, *Pippa Haikala* pedig hegedült. Óriási sikerrel.

* Az érintett kérdésekkel bővebben foglalkozik „A Kalevala keletkezése” című dolgozatom (Budapesti Szemle 1935, 697. sz.) és „Die Entstehung des Kalevala” című most megjelenő munkám (Studia Fennica IV., 1939.)

KALEVALA-RÉSZLET.

*Vikár Béla művészi fordításában
bemutatjuk a „dalverseny“ elejéből
Joukahainen elindulását, a Kalevala
új jubileumi magyar kiadásának
13—14. oldaláról, a 3. ének 21—78.
sorát.*

.....	Hogy a lábad sem emeled“.
Vala egy vézna lapp legényke,	Szólt a fiatal Joukahajnen:
Fiatal Joukahajnen névre,	„Jó tudása van atyámnak,
Ez is egyszer vendégsorral	Anyámnak még annál is több,
Csudálatos híreket hall,	De magam tudása legfőbb;
Hogy különb dal terem máshol	Ha személyem mással mérem,
Ékesebb az ének százszor	Bárki fiát én fölérem,
Ott Vejnöle irtásain,	Dallóimat dallal győzőm.
Kalevala tisztásain,	Igézőim leigézem.
Mint amiket ő tud vala,	Ledallom a legjobb dallót
Apjától tanult valaha.	Legis-legrosszabb dalossá,
Eszi őt a méreg ezen,	Két lábára kőbakancsot,
Arra irígy mind szüntelen,	Kőbugyogót csípejére,
Hogy ím Vejnő különb költő,	Kőkoloncot kebelére,
Jobb énekes volna, mint ő;	Kőtáblát a két vállára,
Megy izibe anyja elé,	Kőkesztyűt a két kezére,
Fölkeresi agg szülejét,	Kőkalapot a fejére!“
Indul egyben, azt ígéri,	Avval indul, nem fogad szót.
Nincs nyugta, míg el nem éri	Hozza im lovát, a pejkit,
Vejnőhoni házak táját	Tüzet hány a lónak orra,
És Vejnővel nem ví pályát.	Lábaszára szikrát szóra;
Atyja tiltja fiát tőle,	Befogja szilaj csikáját
Nem javalta jó szülője,	Szép aranyos szán elibe,
Vejnőhonba hogy bemenjen,	Maga ül a szán farába,
Pályavívni Vejnő ellen.	Fölkap ülő kosarába,
„Ledalolnak, gyöngé gyermek,	Fürgét vesszővel legyinti,
Ledalolnak, lebúvölnek,	Gyöngyvégű csapóval inti,
Szádat, földet friss porhóba,	Fut a Fűrge, hamar fölvész,
Körmöd fagyba, csikorgóba,	Elporoszkál a friss jószág.
Hogy kezed is kővé mered,

AZ ÚJABB ÉSZT IRODALOM.

Irta Oinas Félix.

A nyomtatott észti irodalom közel 400 esztendőös. Szellemében azonban sokáig idegen maradt az észtek számára. Ezt egyrészt az irodalom szigorúan vallásos jellege okozta, másrészt az a körülmény, hogy az írók idegenek — főleg balti-német származású lelkészek voltak. Az első valóban észti származású írók felbukkanása a jobbágyi elnyomottság következtében csak a 18. és 19. század fordulóján következhetett be. *Peterson* Kr. J. (1801—1822), a korát messze meghaladó, ifjan elhunyt költő fellépésével kezd csak az észtországi irodalom a saját fajtájukból való írók kezébe átmenni. Új lüktetőbb életet hozott az észti irodalomba a 19. sz. közepe táján *Fählmann* Fr. R. (1798—1850) és *Kreutzvald* Fr. R. (1803—1882). Az utóbbi névével forrott össze az észti hősi éposz, a *Kalevipoeg*¹ összeállítása és kiadása. A *Kalevipoeg* volt az észti népi irodalom első nagy alkotása és az adott hitet és erőt a következő korszakoknak. Hatása igen számottevő volt a jobbágy-ságból felszabaduló nép nemzeti öntudatának kialakításában.

A nemzeti ébredés korának egyik jelentékeny alakjává *Jannsen* J. V. (1819—1890) emelkedett közírói és általános kulturális működésével, míg korának eszmeáramlatai és viharai leánya, *Koidula* Lydia (1843—1886), e kor legnagyobb lírai költőjének műveiben találtak visszhangra. A nemzeti ébredés korának újjongó hangulatát lelohasztotta, azonban a század végén a szellemi vezérek civakodása, az oroszosító politika járma és a gazdasági hanyatlás. Az irodalom is leszállt a romantikus felhőkől a reális földre, amire legjobb példa *Kitzberg* A. (1856—1927) színpadi² és elbeszélő munkássága és *Wilde* Eduard (1865—1933) nagyszámú regénye.³

Az előbb vázolt úton fokról-fokra fejlődött az észti irodalom.

¹ Magyarul *Bán* Aladár fordításában jelent meg 1928-ban.

² *Libahunt* c. darabját (1912) *Ordasok* címmel 1938-ban előadta a Nemzeti Színház is.

³ Magyarul *Bán* Aladár fordításában megjelent „A hegyfalvi tejember” c. 1916-ban írt társadalmi regénye. (Kner, Gyoma; 1933.)

Tárgyköre bővült, belső és gondolati értéke emelkedett, főleg külső, formai hiányosságok azonban megakadályozták abban, hogy a népi irodalom csekélyigényű fokáról feljebb emelkedjék. Az észti irodalomnak népiből nemzeti irodalommá való fejlődése tulajdonképpen csak századunkban zajlott le.

Oroszországban 1905-ben forradalom tört ki. Az észtek, akkor még orosz alattvalók, népi és politikai érdekből szintén résztvettek a forradalomban. A forradalmat ugyan vérbefojtották, de az önkényuralom megingott. Körülbelül tíz éves bizonytalan politikai időszak következett, amelyben hol engedményeket adtak, hol pedig az elnyomást szigorították. Ebben az ingadozó időszakban a hangulatot vagy a harci készség heve fűti vagy pedig a csalódás reménytelensége kedvetleníti el. Mindkét hangulat egyformán romantikus színezetű és visszhangjukat megtaláljuk a kor irodalmában is.

A forradalom évében, 1905-ben lépett a porondra egy új írói nemzedék, amely célkitűzésében nagyobb követelményeket támasztott, mint az eddigiek. *Noor-Eesti* (Fiatal-Esztország) néven szervezkedtek és céljaikat a következőkben fogalmazták: „*Több kultúrát! Több európai kultúrát! Maradjunk észtek, de legyünk európaiak is!*” (G. *Suits*). Amint ebből is kitűnik, a „*Noor-Eesti*” mozgalom nemcsak irodalmi, hanem az egész műveltség korszerűbbé tételére irányuló törekvés volt. Az irodalom terén az elmaradt, sekélyes irodalom európai színvonalra való emelését tűzték ki célul. Ezért követelték a szorosabb kapcsolatot a nyugateurópai irodalmi fejlődéssel, az irodalmi formáknak az eddiginél öntudatosabb művelését és ebből a célból a nyelv gazdagítását, valamint a nyelvújítást.

Az addigi német és orosz hatások helyett a „*Noor Eesti*” főleg a francia eszmeáramlatoknak nyitott kaput. Az ott uralkodó áramlatok hatására a „*Noor-Eesti*” írói és költői is az újromantika és a szimbolizmus felé hajlottak. Mivel a kor ideges volta nem kedvezett a nagy terjedelmű irodalmi alkotásoknak, főkép a líra és az elbeszélés nyomult előtérbe.

A „*Noor-Eesti*” élharcosa és legnagyobb lírai költője *Suits* Gustav (1883—), jelenleg az irodalom tanára a tartui egyetemen. Az ő *Elu tuli* (Az élet tüze, 1905) című kötetétől szokták számitani az új észti költészet kezdetét. Ez az ifjúi lelkesedésű, hazafias könyv tele van merész szárnyalással, ami teljesen megfelelt kora forradalmi hangulatának. *Suits* azonban nemsokára túljutott ezen a romantikus időszakon. Félig-meddig kényszerű, félig-meddig önkéntes száműzetésében Finnországban írta meg *Tuulemaa* (Szelek országa, 1913) c. verseskötetét, amelyben a régebbi hangzatos pátosz súlyos tragikus érzéssé csitult le. Ebben mérséklődött előbbi szárnyalása és lendülete, tartalomban azonban elmélyült

és tömörebb lett, alaki tekintetben pedig művészi tökéletesség finomult. Így a *Tuulemaa* az észti költészetnek már legmagasabb, bátran mondhatjuk, európai színvonalát jelenti és mintaképe lett a következő írói nemzedéknek. Suits későbbi fejlődésében a társadalmi kérdések nyomultak előtérbe és az eddigi szorongó tragikus érzését a tiltakozó gúny váltotta fel.

Suits költészetének ellentéte *Grünthal-Ridala* Villem (1885—) lírája. Ridalát nem érdekli sem az egyén, sem a társadalom, hanem főképpen a természet, amelyet szenvedély nélkül, nyugodt tárgyilagossággal szemlél. Az ő lírájában találta meg az észti szigetvilág impresszionista költőjét, mint ezt legszebb kötetei a *Laulud* (Dalok, 1908) és a *Kauged rannad* (Távoli partok, 1914) mutatják. E kor harmadik jelentős költője *Enno Ernst* (1875—1954), aki költeményeiben a misztikum felé hajló élményeit énekelte meg.

Az új irányok a prózában is visszhangra találtak. A prózaírók közül elsősorban *Tuglas* Friedebert (1886 —) méltó említésre, aki legszebb eredményeit a szimbolista-fantasztikus novella terén érte el. Közel két évtizedes, számos európai országban töltött száműzetése, az elfogatástól való állandó rettegés egyre csak mélyítették hajlamát a szimbolizmus, hallucináció, látomások és csodás elemek iránt. *Tuglas* legkiválóbb műve a *Saalus* (végzet,⁴ 1917) c. novelláskötete és *Felix Ormusson* (1915), valamint *Väike Illimar* (A kis Illimar, 1937) c. regények. Egyike a legnagyobb stílusművészeknek: ő az „észti Flaubert”. Szellemes essay-ivel és bírálataival pedig megteremtette a korszerű észti kritikát.

A „Noor-Eesti” keretein kívül működő elbeszélők közül széleskörű hírnévre tett szert a népszerű *Luts* Oskar (1887—). Első munkája a realista színezetű, iskolai emlékekről írt regény: *Kevad I.* (Tavaszi,⁵ 1912), amely rendkívüli sikert ért el, további alkotása az újromantikus és félig-meddig csodás színezetű *Soo* (Mocsár, 1914) c. elbeszélése. Később sok népies regényt, valamint emlékkönyvet írt.

A világháború idején az irodalmi élet megbénult, az 1917. évi forradalom után azonban újult erővel indult meg. Új irodalmi csoport alakult „*Siuru*” néven (mesebeli madár a „*Kalevipoeg*”-ben), amelyhez főleg lírikusok csatlakoztak. E csoport tagjait már ismerte a közönség a folyóiratok hasábjairól, a hosszú háborús évek könyvkiadói válsága azonban arra kényszerítette őket, hogy önálló köteteikkel 1917-ig várjanak. Ez utóbbi évben azután összesen négy „*Siuru*”-költő lépett első kötetével egyszerre a nyilvános-

⁴ Magyarul megjelent belőle *Virányi* Elemér fordításában három novellája ugyanazzal a címmel. (Kner, Gyoma; 1933.)

⁵ Magyarra *Kálmán* Béla fordította le, egyelőre kéziratban.

ság elé. Valamennyien folytatták a „Noor-Eesti“ irányát, de a tisztán romantikus stílusbeli elemeket kibővítették futurista és expresszionista sajátosságokkal. A háborús és forradalmi idők erkölcsi hanyatlása erős bélyeget nyomott költészetükre: a vágyak és szenvedélyek letépték láncukat és az irodalmat addig észtt földön ismeretlen érzelmi és érzéki hullám borította el. Ezzel a „Siuru“ erős tiltakozást váltott ki, de másrészt elérte, hogy szélesebb néprétegek kapcsolódtak bele az irodalmi életbe.

A „Siuru“ érzéki lobogása nem tarthatott soká, mert a csatazaj egyre közeledett. Következett a véres és dicsőséges szabadságharc. A „Siuru“ költői abbahagyták az élvezetek és az élethabzsolás dicsőítését s a kor zordonságát kezdték énekelni: az idők rettenetességét, borzalmait és hitványságát. A költő lelke a szegény, szenvedő, a háborúban legázolt, éhező ember felé fordult.

A „Siuru“ költői közül a legtehetségesebb — az egész észtt irodalom egyik legnagyobb alakja — *Under Marie* (1883 —). Első kötete, az 1917-ben megjelent *Sonetid* (Szonettek) erős érzékiséggel rögtön óriási hatást keltett és erről magáról többet beszéltek, mint az utána megjelent tíz kötetéről együttvéve. Erkölcsi lazasága miatt keményen megrótták, de mindenkinek el kellett ismernie a költemények szenvedélyes gazdagságát, színességét és tökéletes formáját. A szabadságharc idején Under kilépett eddigi szorosan egyéni tárgyköréből és beleélte magát a közösség hangulatába. Under legszebb művei későbbi kötetei a *Hääl varjust* (Hang a homályból, 1927). *Rõõm ühest ilusast päevast* (Egy szép nap öröme, 1928) és a *Kivi südamelt* (Kő a szívről, 1935). Ezekben megragadja az olvasót a mélyérzésű, látomásszerű költészet és a friss, zenei nyelvezet. Van benne világmindenség és ember, tragikum és humor, ballada és líra. Mindebben Under az észtt költészet legmagasabb fokát érte el.

Underral több szempontból is össze lehet hasonlítani *Visnapuu* Henriket (1889 —). Első kötete, az *Amores* (1917) nemkevesebbé heves tiltakozást váltott ki leplezetlen érzékiséggel és kíméletlenségével, mint az előbb említett *Sonetid*. Az *Amores* érzelmi skálája a féktelen szenvedélytől a cinikus gúnyolódáson át az erőtlen megalázkodásig terjed. Miután néhány későbbi kötetében az azóta már divatjátmult irányoknak hódolt, *Ränikivi* (Kovakő, 1925) c. kötetében végre megállapodott hazája és népe körében. Azóta megjelent számos kötetében is hazáját és népét szerető költő nyilatkozik meg. Formaművészetében egyik legsokoldalúbb mestere az észtt költészetnek.

A harmadik „Siuru“-költőt, *Semper* Johannest (1892 —) leginkább Babbitshoz lehetne hasonlítani. Nagyon sokoldalú művészettel megáldott tehetség: költő, elbeszélő, regényíró, essay-író, de főképen mégis költő. Költészetében, valamint prózai művei-

ben is nagyon művészi és tökéletes mestere a formának. Szépirodalmi munkásságával, műfordításaival és számos művészeti cikkével nagyban hozzájárult az észet esztétikai műveltség mai színvonalának emeléséhez.

Mint érdekes költői egyéniséget, említsük még meg *Barbarus* Johannest (1890 —). Költői munkáiban erős érdeklődést mutat az újabb francia művészeti irányok — a kubizmus és konstruktivizmus iránt. Versesköteteinek címe is jellemző: *Geomeetiline inimene* (A mértani ember, 1924), *Multiplitseeritud inimene* (A megsokszorozott ember, 1927) stb.⁶

A „Siuru“-évek tehetségei főképpen a lírát művelték, a prózában csak kevesen tűntek ki. Ez utóbbiak közül különösen *Gailit* August (1891—) tűnik ki. „Siuru“-korabeli novelláiban és regényeiben főképp erotikus tárgyakat dolgoz fel fantasztikus, valószínűtlen környezetben, nem törődve a logikai és a lélektani valószerűséggel. *Gailit* magasabb művészi igényű alkotásai⁷ csak későbbi novellásköteteiben jelentkeznek: *Vastu hommikut* (Reggel felé, 1926) és a *Ristisõitjad* (Keresztesek, 1927). Ezt követte a *Toomas Nipernaadi* (1928) c. regénye. Ebben egy vidéken csavargó vándor nyári kalandjait és sokféle emberrel való találkozásait írja le. A vándorlókedvben és helyzetkomikumban bővelkedő könyv az észet irodalom egyik legérdekesebb és legértékesebb alkotása s kedvező fogadtatásra talált német és holland fordításban is.

*

Bár majdnem valamennyi Siuru-beli írónak és a Noor-Eesti legnagyobb részének írói munkássága ma is folytatódik, az irodalmi élet általános iránya legújabbban mégis megváltozott. A szabadságharc befejezése után, 1920-ban, az észet társadalomban is megkezdődik a mérséklő és kiegyensúlyozó folyamat. A viharos és izgalmas kort a nyugodt és józan építő munka követte. A társadalmi életben bekövetkező kijózanodásnak megfelelően az embernek az irodalomhoz való viszonya is megváltozott. Bekövetkezett az ellenhatás a Noor-Eesti és a Siuru romantikája, esztétizálása és individualizmusa ellen és az új eszmény, a realizmus, az élethez való közelséget, a társadalmi közösséget hirdeti. Ennek a realista korszaknak érthetően leginkább a regény a legmegfelelőbb kifejezési formája.

A realista regény felélesztőjének *Kivikas* Albertet (1898 —)

⁶ Under, Suits, Semper, *Barbarus* és *Visnapuu* költeményeiből szemelvényeket találhatunk *Képes Géza Napnyugati madarak* c. műfordításai között.

⁷ Magyarul is jelent meg több novellája *Virányi* Elemér fordításában *Tenger* címmel. (Kner, Gyoma; 1933.)

tartják, aki első kötetében a *Sookaelad*-ban (Lápvirágok,⁸ 1919); több sikerült falusi történetet ír meg. Regény trilógiájában *Jüripäev* (Szt. György-nap, 1921). *Jaaniapäev* (Szt. Iván-nap, 1924) és *Mihklipäev* (Szt. Mihály-nap, 1924) találó keresztmetszetet adja az újabb észt falusi társadalomnak. Nála találtak visszhangra a régi birtokosok és a földreform következtében földhöz jutott zsellérek ellentétei, amely két társadalmi réteg végül is egységbe forr össze. Legújabb regényének, a *Nimed marmortaholil*-nak (Nevek a márványtáblán, 1936) tárgykörét a szabadságharcból veszi.

A realizmus harcát azonban főleg két, most is működő nagy regényíró segítette győzelemre: *Hansen-Tammsaare* Anton (1878 —) és *Metsanurk* Mait (1879 —). Mindkettőnek írói tevékenysége már a század elején naturalista szellemben kezdődött, de valódi egyéniségüket másfél évtizeden keresztül erősen befolyásolta az újromantikus korszak. Csak a húszas években bontakozott ki igazán realista tehetségük. Még 1926-ban adta ki *Metsanurk* expresszionista ízű regényét, a *Jäljetu haud*-ot (Jeltelen sír), amely egy titkos kommunista élményeit tárgyalja. Következő munkájában, a *Punane tuul*-ban (Vörös szél, 1928) egy egyszerű falusi asszonynak a nemzeti és a proletár életfelfogás közti ingadozásáról szól, a regény háttérét pedig a forradalom és a szabadságharc alkotja. Realista színezetű az *Elu murrab sisse* (Beront az élet) c. elbeszéléskötete⁹ is. Nagy történeti regényében, az *Ümera jõel*-ben (Az Ümera folyónál, 1934) a pogány észtek hősi harcát mutatta be a németek és a kereszténység ellen, nemrég megjelent regényében a *Kutsutud ja seatud*-ban (Az elhívatottak és a választottak, 1937) pedig Isten, a hit és a házasság kérdéseivel foglalkozik mai szemszögből. Általában *Metsanurk* regényírói és színpadai alkotásai problémákban nagyon gazdagok és változatosak.

Tammsaare, a legnagyobb észt regényíró, néhány, a városi középosztályról szóló újromantikus elbeszélése után visszatért a falusi élethez *Kõrboja peremees* (Az erdőárki gazda, 1921) c. regényével.¹⁰ Ez utóbbi szerencsés előfutára hatalmas, öt-kötetes regényének, a *Tõde ja õigus*-nak (Igazság és jog, 1926—33). A *Tõde ja õigus* önéletrajzi elemekkel átszótt regény, amelyben a parasztcsalád sorsa vonul fel előttünk három nemzedéken keresztül, az észt nemzeti ébredés korától egészen napjainkig. A hangszóly Paas Indreknek, a család egyik, műveltségre törekvő, bírál-

⁸ Magyarul *Virányi* Elemér fordításában jelent meg. (Kner, Gyoma; 1933.)

⁹ Magyarul *Bán Aladár* fordításában. (Kner, Gyoma; 1933.)

¹⁰ Magyarul megjelent *Bán Aladár* fordításában. (Kner, Gyoma; 1933.)

gató, de passzív sarjának élményein van. Sajátosan egyéni felfogásának megvilágításában kerülnek elő a széleskörű, társadalmi szempontból is fontos jogi és igazság-problémák. A művet érett realizmus jellemzi, másrészt azonban romantikus színezetű, szenvedélyes, de reménytelen igazság-keresés és líraiság. A *Tõde ja õigus* az észti regényirodalom egyik leghatalmasabb alkotása és nagyban elősegítette a hatalmas realista parasztregények keletkezését. Számos nyelvre fordították le és mindenütt nagy elismerésben részesült. Ezzel és következő regényeivel *Tammsaare* az észti regényirodalom legelismertebb mesterévé emelkedett: már életében szobrot emeltek tiszteletére. A finn *Sillanpää* mellett az északi államokban őt is emlegetik, mint a Nobel-díj jelöltjét.

A negyedik, aki a realizmust újra diadalra vitte, *Jakobson* August (1904 —). Első művével, a *Vaeste patuste alev*-vel (A szegény bűnösök külvárosa, 1927), amelyben erős, naturalista keresztmetszetet ad a külvárosi proletár-életéről, az első díjat nyerte el egy regénypályázaton és szép könyvsikert is aratott. Ilyen naturalista jellegű későbbi gazdag munkássága is, amely egyrészt az élet hajótöröttjeit, másrészt az érvényesülő, tetterős embereket mutatja be.

Sokkal kevésbbé termékenyítette meg a realizmus a lírát. Az újabb költők közül még a legtöbb realista hajlama *Sütiste* Juhonnak van (1899 —), kit üde stílus és a társadalmi mozgalmakban való élénk részvétel jellemez.

Nagy érdeme van a realizmusnak a színműirodalom továbbfejlesztésében is. A színpadi írók közül most szinte egyeduralmat vívott ki magának *Raudsepp* Hugo (1883 —), aki paradoxonokat kedvelő vígjátékaival, különösen pedig erőtől duzzadó *Mikumärdi* (1929) c. falusi darabjával az ország minden színpadát meghódította és erős lökést adott az eredeti észti színművek fennélvülésének.

Összegezve a fentieket,¹¹ meg kell állapítanunk, hogy az észti irodalom az utóbbi évtizedekben hatalmas fejlődésnek indult. Megszaporodott az írók tábora, megsokszorozódott a könyvtermelés, általában fölpezsdült az egész irodalmi élet. Ezt a pezsgő irodalmi életet az a tény mutatja legjobban, hogy az önállóság két évtizedének könyvtermése jelentékenyen felülmúlja az előző közel 400 esztendő termését. Az állami önállóság kivívásakor létesített „kulturális alap“, amelyből minden évben szellemi munkásokat segíyeznek, íróknak is biztosítja a teljesen nyugodt alkotás lehetőségét. Ehhez járulnak még a köztársasági elnök által és külön-

¹¹ Irodalom: *Tuglas* Fr.: Lühikeesti; Kirjuanduslugu. (Rövid észti irodalomtörténet, 1936). — *Kampmaa* M.: Eesti Kirjandusloo pedjooned IV. (Az észti irodalom főirányai IV., 1936.) — Eesti Entsüklopeedia. (Észt enciklopédia, 1932—37).

böző magánalapítványok részéről évenként kiosztott jutalomdíjak is.

Vázlatunkat *Tuglas* szavaival fejezhetjük be: „Amint az észet nemzet a jobbágyság sötét századaiból szabad és művelt néppé emelkedett, úgy fejlődött irodalma is a szerény kezdetekből tökéletes színvonalra. Ezt az irodalmat nem szabad egy hátramaradott kis nép kiskorú kísérletének tekinteni, hanem az általános irodalmi műveltség szempontjából kell elbírálni. Jövője is a világ társadalmi és irodalmi fejlődésével függ össze.“

GOND.

Irtá Under Mária.

*Ajtódnál virraszt, mint gyászsötét levante;
tompá lépte hányszor felber éjjelente!*

*Felriadsz, felülsz... csönd... suttognak a hársak —
Örködik és vár rád a Gond, régi társad.*

*Nappal is, az utcán mind nyomodban lépdél,
házadba veled tér s melletted ebédel.*

*Megállsz ablakodnál — benned vak zavar van: —
koldus tömi gyomrát kint a kapualjban;*

*Világtalan arcát most emeli égre
a kiürült tálból — életed torzképe!*

*Hamvas fellegekből hófonalak lógnak,
villogva lelógnak s lelkedre fonódnak.*

*S csak állsz, mint a gyermek, megoáltásra vágypa,
zúzott homlokodon a rémület fátyla.*

*Szemeddel a távolt soha el nem éred,
szíved, mint jégkéreg zárja körül véred.*

*Szétfoszlani látod a végső vigaszt is,
s hogy megmenekülj: már bűnnek hiszed azt is...*

Fordította Képes Géza.*

* Képes Géza „Napnyugati madarak“ c. kötetéből. Budapest, 1937. (Cserépfalvi).

Ő ÉS ÉN.

*Irta Järnefelt Arvid**

Finn eredetiből fordította N. Sebestyén Irén.

Gazdacsalád egyetlen fia voltam. Mikor elvégeztem a földművesiskolát, szüleim visszavonultak és én vettem át a gazdaságot. Kissé régimódián ment nálunk minden. Szüleim zselléreket tartottak. Tíznél is több zsellérünk volt, mégis mindössze ezerszázötvennyolc igás- és kilencszáztizenkét kézi napszám illetett meg bennünket. A kunyhók lakóit számbavéve kiderült, hogy közel százötven lélek él a mi földünkön. De most én vettem kezembe a gyeplőt. A zsellérek és a kisbérlek adóját nem akartam fölemelni. Más terveim voltak. Mintagazdaságot és tehenészetet rendeztem be, a ház körül elterülő szántóföldeket csatornáztam, a külső kaszálókat rendbehoztam, az erdőket ritkítottam. És mivel mindig a tágasat és a nagyot szerettem, úgy terveztem, hogy azt a nagy darab erdőt, amely a szántóföldek két csoportja között terül el, kiirtatom és csatornákkal áthálózva olyan hatalmas szántófölddé alakítom, hogy a szem el sem lát majd egyik végétől a másikig. Ezt a tervemet azonban csak úgy valósíthattam meg, ha rendre elpusztítom útból az összes erdei zsellérkunyhókat, és a hozzájuk tartozó szántóföld-foltocskákat egyesítem a magam földjeivel. Úgy számítottam, hogy ilyen módon eltarthatok több mint száz tehenet és körülbelül harminc lovat.

Az erdőnek azt a darabját, ahol a legtöbb zsellérkunyhó állt, az egyik oldalon már irtatni és ritkíttatni kezdtem. A hatalmas szántóföld képe kezdett kialakulni és az emberek már sejtették terveimet. A gazdagok és az erősek magasztaltak, a gyengék féltek tőlem.

* A „tolsztojanus” *Järnefelt Arvid* (1861—1932) a lelki finomságok és mélységek, a nagy emberi és társadalmi problémák írója, a modern finn irodalom egyik legnemesebb egyénisége. Főbb művei: *A haza* (1893), *Ébredésem* (1894), *Emberi sorsok* (1895), *A testvérek* (1900), *Helena* (1902), *Az élet tengere* (1904), *A földanya gyermekei* (1905), *A veneh'ojaiak* (1909), *Titus* (1910) és *Greta meg az Úr* (1926).

Ilyen terveim voltak, de azután minden másként történt.

Gyakran azt hisszük egy-egy emberről, hogy most van erejének virágjában, pedig valami titkos féreg már rágja és emésztí belsejét, míg egyszer csak mindenki megdöbbenésére hirtelen külsőleg is összeroppan és a világ számára megszűnik létezni, még mielőtt meghalt volna. „A fiatal gazdából sem lesz semmi,” mondták nemsokára a gazdagok és az erősek. És a gyengék győztek.

Most elmondom, mi volt ennek a titkos oka.

Minden sikerült nekem, de a szerelemben nem voltam szerencsés.

Az egész világ csodálkozott ezen. Az emberek ezer tanácsot adtak nekem. Az emberek felfogása szerint mi sem könnyebb, mint az én helyzetemben levő fiatalembernek megfelelő feleséget találni.

Csak hogy én megszerettem más ember feleségét.

Egyik zsellérkunyhó fiatal asszonya volt.

Hogy ő mit érzett irántam, nem tudom. Néha azt hittem, hogy ő sem kerülte ki sorsát, máskor megint kételkedtem.

Ó, hiszen éppen az volt az én szerelmemnek kezdete és vége, hogy ezt nem tudtam. Ezért háborgott a lelkem, ezért volt annyi álmatlan éjszakám. Viszont ha azt tudom, hogy ő engem szeret, ugyan mi tartott volna vissza, — talán a mennyország vagy a pokol, talán az örökkévalóság vagy az elkárhozás? A te életedet tönkreteszem, a magaméval pedig végeztem volna. És mégis folyton a bizonyosságot kerestem, üldöztem, mint a menekülő fajtát, úgy iparkodtam kezemmel elérni, mint az erdő félénk vadját.

Sokszor találkoztunk az úton és mindaz, amit dobogó szívvel elgondoltam, két szóvá sorvadt: „Jó napot!” — Miért nem mondtam valami melegebbet? Miért nem tettem úgy, ahogy kigondoltam: tréfásan elédtartom a kezem, elzárom előtted az utat, — te esetleg nevetve félretolsz engem vagy átbujsz a karom alatt. Így csak félrehúzódtál és visszaköszöntél: „Jó napot!” És letörted azt az égerfagallyat, amely arra kényszerített volna, hogy hozzám közelebb lépj. Ha szeretnél, aligha húzódtál volna félre. De ha nevetél és játszottál volna velem, még bizonyosabban tudnám, hogy nem szeretsz. Szeretsz-e hát, mert félrehúzódtál és letörted azt az égerfagallyat?

A kaszálón a vidám sokaság között akkor is tudtam rólad, ha külön voltál a rét másik végében. Tücskök ciripelése, méhek zümmögése, kacagás és tréfálgatás közben gondolataim szünetlenül tebenned éltek, minden pillanatban tudtam, hogy melyik boglya mögött gyűjtöd a szénát és akárhányan sűrögtek-forogtak körülöttem, messziről mindig láttam gereblyéd mozgását, könyököd hajlását, kendőd libegését.

Nem örültem a betakarításnak, nem vártam én a pihenést. Csak téged vártalak. Mindjárt végére érsz a rendnek, mindjárt át

kell jönnöd az én táblámra, mindjárt odább vonulnak a szénagyűjtők, én pedig hátramaradok és mindjárt jössz te, hogy összegyűjtsd a villámról lehullott szénát. Ott jössz már, válladra vetett gereblyével átlépsz az árkon és hiába árnyékoltad be arcodat kendővel, a napsugárban sziporkázó rét fénye rávetődik alulról szemedre és arcodra. Először tovább akarsz menni, de azután észreveszel és nevetve mondd: „Lám, itt még van gyűjtenivaló!” És mi most egymás mellett állunk több szénaboglya mögött. Senki sem lát itt bennünket. Érzem, hogy eljött az én percem, hogy ezért a percért volt az egész mai nap, ezért cirpelték a tücskök, ezért zümmögtek a méhek, ezért zizegett és illatozott a széna, ezért süttött a nap, ezért úsztak felhőfoszlányok a kék égen. Eljött végre a perc és én mégsem mondok neked egy szót sem, — egy szót sem abból, amit gondolatban ezerszer elmondtam már neked. Mert akkor nem éreztem, de most úgy érzem, mintha jeges borogatás volna fejemen: nem akartál volna továbbmenni az imént, ha szeretsz. Más mondanivalónk pedig nincs egymásnak, csak az, hogy „szeretlek.”

És mi egy szót sem szólva engedjük, hogy a munka folyása ismét elválasszon bennünket. Hiába süt a nap, hiába cirpelnek a tücskök, most már világosan látom, hogy semmit sem várhatok tőled. — Megint messzire került tőlem a rét másik végébe. Mindjárt megszólal a csengettyű, mindjárt befejeződik a napi munka, mindjárt vége van a szénagyűjtésnek, mindjárt elmúlnak ezek a gyönyörű napok és ő beláthatatlan időre eltűnik szemem elől.

A sötét ősz beálltával meglestem egyszer a szűk úton; abban az időben tejet hordott tőlünk. Átugrottam a kerítésen és a sövénykapuig kísértem. — „Mennyire sietsz”, szóltam hozzá menés közben. — „Antti már otthon van”, felelte. De én hallom, hogy hangja ok nélkül remeg és ő liheg, mintha futott volna idáig. Most végül is tudom! A hangja remeg! Ő az enyém! Égi boldogság száll rám. A szívem zakatol, túlárad, már-már szétveti a zsilipeket. De lám csak, én erőt veszek magamon. — „Isten veled,” mondom neki ujjongó boldogságomban. Miért érintselek, mikor előttem van a holnap, a holnapután, mikor csupa napsugár az élet és ezer színben tündöklük a jövőndő.

Mikor megint egyedül vagyok és a szívem is lecsendesedett, megállok és így szólok magamhoz: szegény bolond! Az ijedtségtől akadt el lélekzete, tőlem ijedt meg, mikor a sötétségben átugrottam a kerítésen. És minden összetörik bennem és boldogságom, mint a pára, visszaröppen az egekbe. Természetesen, természetesen, csupán az ijedtség okozta.

Mindszentek tájára újra volt egy csomó bizonyítékom, világosak, kétségtelenek. Úgy őriztem őket emlékezetemben, mint a fősvény a kincseit. Előszedegettem, egyenként kiteregettem és számbavettem őket ébren és alva: egyszer rám nézett hosszan; egy-

szer elpirult, amikor meglátott; egyszer eljött hozzánk különösebb ok nélkül; egyszer összerezte, mikor hirtelen megfordulva észrevettem, hogy engem néz. Most már nem csalsz meg többé, most már látom, hogy akkor vagy boldog, ha engem szolgálhatsz, és most már látom, hogy ha velem vagy, kigyúl az arcod, égni kezd a füled és te föléledsz és szívedet mámoros örömben dobogtatja meg minden egyes perc, minden lépés, minden mozdulat, minden szó, minden-minden, ami közöttünk történik.

Ismét eljött a tavasz.

És mikor már olyan szilárdan hittem benned, hogy bizonyítékokra sem volt szükségem, és mikor egyszer, — hogy félrevezessem azokat, akik mindig érzéseimet kémlelték, — vállamra vetett fejszével elindultam az erdőbe, akkor, amikor te éppen nálunk voltál és a többiekkel együtt vidáman csevegtél a nagy lakószobában, — és mikor az erdőbe értem és szívem majd szétszakadt boldogságában és eljutottam odáig, ahol sövénykerítést állított két zsellérem, meg akartam tréfálni őket és lábujjhegyen osontam feléjük, hogy hirtelen fülükbe kiáltsak. Ekkor meghallottam, amit egymással beszéltek: — „A kunyhókat mind el akarja pusztítani.“ — „Mindegyiket nem fogja elpusztítani, Antti kunyhóját nem pusztítja el.“ — „Miért ne bántaná az Antti kunyhóját?“ — „Csak azért, mert az Antti felesége ügyesen intézi a dolgokat.“ — „Az már igaz, jól tud hízelegni a gazdának.“

Hízelegni! Szerettem volna fejszémmel behasítani a fejüket. És mégis, — miért lopóztam vissza észrevétlenül, miért szállott le délen az égről az én napom, miért sötétültek el a fehér felhőfoszlányok, miért homályosult el minden előttem?!

Bizonyosan, bizonyosan attól fél, hogy szétdúlom otthonát. Miért ne félne attól, amitől a többiek is félnek. Ő is szereti otthonát. Különben nem futtatta volna be házát a roskadásig életfonállal és nem ültetett volna annyi virágot a falak tövébe. Ezért, tehát ezért néztél olyan könyörgő tekintettel rám, hogy ezt ne tegyem. És ezért lángolt szemedben olyan forró hála, hogy ezt nem tettem. Ha nem is szeret, én romboljam le kunyhóját, én mozdítsam el helyéről azt a sövénykaput, amelyet az ő keze nyit ki, én szántassam-e fel azt az ösvényt, amelyet az ő lába tapos?! Szent nekem az a nyíres, ahonnan gallyat tör a fürdéshez, szent az a fenyves, amely fülébe susog, szent az az erdő, amelyet maga körül lát, egyetlen ágat sem tudnék letörni belőle.

A következő tavasszal megbetegedett. Hervadni kezdett, Isten tudja, mi okból. Amíg fennjárt, egész idő alatt azon csodálkoztam, hogy nagy szemében még mindig ugyanaz az alázatos, forró hála ég, amelyet egykor hiszékenységekben szerelemnek gondoltam. Azért csodálkoztam, mert akkor már az egész világ rég tisztában volt azzal, hogy senki kunyhóját nem szándékozom elpusztítani. Az emberek tehetetlennek tartottak és már régen nem vártak tőlem

semmi rendkívülit. És ez a vélemény talán nem is volt egészen alaptalan. De a főoka tulajdonképen az volt, hogy szégyeltem magamat, amikor arra gondoltam, hogy valamikor zsellérkunyhókat akartam lerombolni. Szégyeltem magamat, mert megértettem, hogy minden ember éppen úgy szereti az otthonát, mint ő.

Azon a nyáron már nem jöhetett el szénát gyűjteni.

És egy augusztusi estén üzenetet kaptunk, hogy haldoklik és beszélni szeretne velem.

Futva mentem hozzájuk.

Antti azonnal fölkel az ágy mellől és én egyedül maradtam a haldoklóval.

Hogy elhervadt és megváltozott! Nem bírta elmondani, amit akart. Gyenge pirosság szállt halovány arcára, amikor beléptem. És szemében még mindig a régi hála égett diadalmas öröm és elragadtatás fényével egyesülve. Ajkai végül suttogni kezdtek:

— Köszönöm neked, hogy sohasem mondtad meg. Megmentetted a lelkemet!

— Mire gondolsz? — akartam kérdezni, de nem mertem zavarni. Csak belenéztem ragyogó szemébe és megértettem, hogy valami végtelen nagy és fontos dologra célzott.

És azután mindjárt elaludt örökre.

Csak később gondolkoztam szavain és értettem meg jelentésüket. Szégyen, fájdalom és boldogság egyszerre sújtottak le a földre. Abban a hitben halt meg, hogy tudtam szerelméről és csak az ő lelkére való tekintettel hallgattam.

*

* *

Az emberek néha még most is megkérdezik, hogy miért nem egyesítem a szétszórt szántóföldeket és miért nem házasodom meg. Ha valaki szívembe látna, megértené, miért nem akarok megházasodni és miért olyan szentek nekem a kisdud nyíreszek, miért kanyaroghatnak ott a kígyózó ösvények olyan szabadon, miért terem az én földjeimen egyik kunyhó a másik mellett, miért terjeszkednek birtokomon a zsellérek és egyéb kis emberek, miért gyűl hozzám az egész világ szegénye, aki meg senkinek sem szolgál, csak seprőt köt, nyírfát hánt, krumplit termeszt és a maga földceskjének furfangos gazdája.

A HANG.

Irta Nagy Méda.

Valami különös jókedvvel érkezett ebbe a városba. Mikor kilépett a szálloda kapuján és belenézett az emeletes faházak mosolygó arcába, olyan büszkeséget érzett, mint a hódítók érezhettek, amikor harcaik árán szerzett földre tették a lábukat. Pedig nem először járt külföldön. Hiszen már beutazta Európa nagy részét, Amerika nagy városain is keresztül száguldott, sőt az íróasztalában ott lapult a japán egyetem meghívása is, de ez mind nem kisebbitte azt az örömet, amely minden új város, új táj megpillantásánál elfogta. Ez valami fiatalos, könnyed, szinte gyermeki öröm volt, amelyet csak kevesen tudnak megőrizni abban a korban, amikor már ősz hajszálak kezdik tarkázni a fekete fejet.

Még néhány órája volt a hivatalos program megkezdése előtt, megszökött a társaságtól, mert egyedül akart bolyongani Tallinn különös bájú utcáin. Már régen vágyott ide, ezekbe az északi országokba s most, hogy a vágy teljesült, egyre, mint az apró gyereket látja magát, amint a földön hasalva a kiterített térkép előtt, körülkeríti ujjával az egész világot:

— Anya, figyelj csak! Én beutazom ezt az egész földet, ha felnövök!

S mintha anyja lágy, megfáradt hangját is hallaná:

— Igen kisfiam. Amit az ember nagyon akar, azt el is éri.

Milyen igazat mondott akkor az édesanyja. Amit akart, mind el is érte. Csak egyet nem, az asszonyt, akit szeretett...

A frissen fakadt levelek halvány zöldbe öltöztették az utcákat, nagy kirakatú boltok csillogtak, apró, kapu alatti műhelyekkel tarkítva. Lassan sétált és figyelmesen nézte a kirakatokat. Porcelán kereskedést próbált fölfedezni, mert szenvedélyesen gyűjtötte az apró, feketekávé csészéket, amelyek a város címerével készültek. Odahaza már a vitrin összes polcai tele voltak vele, pedig némelyiket nagyon nehezen szerezte meg, sokszor a félvárost bejárta, míg valamelyik kis eldugott kereskedésben rábukkant. De talán éppen ez a furcsa hajtvadászat tette számára olyan értékessé és ha valamelyik városban nem tudta megkeríteni, később úgy érezte, mintha nem is járt volna ott, azok az emlékek hama-

rőbb eltűntek, elmúltak, mint amelyiket megőrzött az onnét hazamentett kis porcellán.

Most is már legalább egy tucat boltban bentjárt, de eredmény nélkül.

Az alkony pedig erősen közeledett. Itt-ott már apró fények gyúltak ki, az elsuhanó asszonyok arca lágyabb lett, a búcsúzó és ébredő világosság fényei összemosódtak és valami szürkés-kék köd kezdett ráborulni a városra. A férfi ijedten kapott az órájához. Megállt és vissza akart fordulni. De éppen néhány lépésnyire előtte fehér porcellánok villantak föl és törtfényű üvegholmik egy széles kirakat tükrében. — Még ebben az egyben megnézem, — gondolta és hirtelen belépett.

A boltban álmos félhomály terjengett, csak az ajtóval szembe-fekvő üvegszekrények kristályvázáin porzott az alkonyi fény. Senki sem mozdult. Gyorsan és idegesen kiáltott kiszolgáló után. Egy öreg férfi tipegett elő az egyik benyílóból. De hiába magyarázta el ötször egymásután, hogy mit akar, az öreg nem értette. Csak kétségbeesetten mutogatta, hogy már minden kiszolgáló element az üzletből, ő pedig semmi más nyelven nem ért, csak észtil. Kutatva nézett körül az üzletben, hátha valamelyik szekrényzugban fölfedezi a címeres csészét, de hiába. Aztán mégegyszer megpróbálta mutogatással és német szavakkal, de az öreg értetlenül rázta a fejét. Már éppen haragosan ki akart fordulni az üzletből, mikor fentről egy csengő hang kiáltott rá:

— Kérem, várjon egy pillanatig!

A kis falépcsőn egy fiatal leány kopogott lefelé, habos, fehér, könnyű ruhában, mintha a testvére lenne a lent álldogáló porcellánoknak.

— Magyarázza el nekem mégegyszer, hogy mit kíván — mondta a lány.

A férfi már nem sietett. A pultnak támaszkodott és lassan, körülményesen elkezdte magyarázni, hogy minden város készít ilyen apró csészéket a saját címerével s ő már a világ minden zugából összeszedett hasonlókat, tehát innét is szeretne vinni. Mialatt beszélt, a lány ide-oda hajlongott, minden szekrényt, polcot végigkutatott, óvatosan megforgatta a csészéket, néha a beszélő felé fordította szőke fejét és szomorúan megingatta.

— Nem találom... Itt se... itt se.

— Nem sietek, — mondta a férfi és maga is csodálkozott hirtelen jött hazugságán, de nem tudta szemét levenni a lányról, amint ide-oda repkedett az üvegszekrények között, lábujjhegyen, magasratartott karral forgatta a világosság felé a csészéket, majd valami kis furcsa, lemondó mozdulattal helyezte vissza.

— Nincs sehol, de holnapra meg fogom szerezni. Jöjjön vissza érte, — mondta a lány sajnálkozó mosollyal. — Úgy-e, Ön nem német? — kérdezte tovább.

— Magyar vagyok, — mondta a férfi, — egy kicsit rokon az önök nemzetével.

— Óh, mi büszkék vagyunk erre a rokonságra, — nyujtotta kezét a lány. — Most már egészen biztos, megszerzem a csészéjét, ha a föld alól is.

Egymásra mosolyogtak. A férfi kint eszmélt csak rá, hogy mennyire elkésett. Gyorsan kocsiba ült és úgy vitette vissza magát a szállodához. Csak másnap jutott az eszébe, hogy nem jegyezte meg az utcát, ahol járt. Megpróbált visszaemlékezni, tájékozódni. Egész sereg utcát kutatott végig, hiába azt a boltot nem találta meg többé.

A következő évben nagy csoport észt egyetemi hallgató iratkozott be a debreceni nyári egyetemre. Az egyik ünnepség szónokának a férfit kérték fel, hiszen kint járt köztük, közelebb áll hozzájuk, mint aki még nem látta hazájukat. Elvállalta, odaautazott. Beszéde után egy sugárzó arcú észt lány sietett felé:

— Megtaláltam, megtaláltam! — mondta üdvözlés helyett — úgye maga keresett Tallinnban egy kis címeres kávéscsészét?

A férfi csodálkozva bólintott és kutatva nézte a lányt.

— Tudja, hogy azért jöttem Magyarországra, azért iratkoztam be az egyetemre is, hogy megtaláljam magát és átadjam a megígért feketekávé csészét. Pedig semmit sem tudtam magáról, csak azt, hogy magyar. Az arcára is alig emlékeztem, csak a hangjára. Ahogy ott az alkonyati csöndben beszélt, mialatt a porcellánok között keresgéltem, azt a különös mélycsengésű hangot nem felejtettem el többé. És elhatároztam, hogy megkeresem. Mindenki kinevetett, akinek beszéltem erről. Hogyan, hát azt hiszem, olyan kicsi Magyarország, hogy név nélkül fel lehet kutatni valakit. De én mégis hittem abban, hogy megtalálom. Tudja, hogy már éppen el akartam hagyni a termet, mikor maga beszélni kezdett. Erre a hangra visszafordultam, átfúrtam magam a tömegben, egész az első sorig, de még mielőtt megpillantottam volna, már előzőleg is biztos voltam abban, hogy ez a hang ahhoz a férfihez tartozik, akit én keresek.

A kipirult arcú lány talán észre se vette, hogy mialatt beszélt, a férfi tenyerében felejtette a kezét. Az meg csak fogta vigyázva, mint a virágot, ha érintik és nézte a lány örömtől ragyogó arcát:

— Miért volt olyan fontos, hogy megtalálja a hang tulajdonosát? — kérdezte közel hajolva.

— Mi észt lányok, ha valamit megígérünk, azt teljesíteni is szoktuk. S miután magát hiába vártam vissza, becsomagoltam a csészét és útrakeltem. És amint látja, nem hiába. Mert most már igazán eljön a csészéért úgy-e?

— Elmegyek, — felelte egyszerűen a férfi s mialatt a lány nyílt, örvendező arcába nézett, arra gondolt, hogy lám, ha az ember valamit nagyon akar, ha egy pici pontba, egy szálló hang-

foszlánnyba kapaszkodva is, de eléri. Mi lenne, ha ő is megfogózna ennek a messziről jött lánynak tiszta hitébe és lépésről-lépésre építené ki azt a boldogságot, amelyről azt hitte, hogy már régen el van temetve. Hirtelen határozott. A lány karját a magáéba fűzte:

— Hát vezessen, kicsi...

— Grete vagyok, — nevetett rá bizalommal a lány és össze-csengő lépteik mögött furcsán megnyujtott árnyékuk egymáshoz simult.

AZ ÖREG ANYÓ.

Irta J. H. Erkkö.

*Virágot öntöz a nénike
és sir: valami megrikatta.*

„Hol van leányod, öreg anyó?”

— „Világgá ment az istenadta.”

*„Szegény jó szüle, tudsz-e róla,
hol van most lányod járta-kelte?”*

*— „Messze, ahol a madár se jár,
ha a sir el nem nyelte.*

*Virágom öntözöm, siratom
egyetlen, árva, elhalt lánykám’, —
ha visszajön is, nem lesz többé
a régi fehér, kis báránykám.”*

Fordította Faragó József.

NEM VAGYUNK EGYEDÜL.

Irta: *vitéz Nagy Iván.*

Hányszor hallhatjuk: árvák és elhagyottak, egyedülvalók vagyunk mi magyarok itt Európa közepén. Társztalanul és rokon-talanul élünk ezen az utolsó steppe-földön, ahová ezer esztendő előtt messzi Kelet felől őseink megérkeztek. Mint Ady dalolta: sem rokona, sem barátja, sem ismerőse... nincs itt népünknek. Ezer éven át mindig magunk verekedtünk, hol tatárral, hol törökkel, hol a déli vagy nyugati végeken élő szomszédainkkal. Széchenyi is így sóhajtott fel ebben a nagy történelmi magánosságunkban: „Egyedül vagyunk...”

Hát igen. Egyedül vagyunk és nem is olyan sokan itt a Duna-Tisza mentén, de a Kárpátok alján és szétszórva mind az öt világ-rész valamennyi táján mégis elegenden: *tizenhárom milliónyian*. Tudjátok-e, testvérek, hogy ez a szám nem is olyan kevés. És a népünk — így mindnyájunkat összevéve — nem is olyan kicsiny. Az európai népek rangsorában mindjárt a nagyhatalmak után következik: a nyolcadik vagyunk a nagy népi sorban. Többen vagyunk, mint a hollandok, a svédek, a dánok, a norvégek, a finnek, az észtek, lettek, litvánok, többen, mint a svájciak, a bolgárok, a görögök, sőt többen vagyunk, még pedig jóval — mint akár a csehek, vagy a szerbek is. Ime, ha így jól körülnézünk, nem is vagyunk hát olyan kevesen. És még többen is lehetnénk. Mátyás király idejében Magyarországnak annyi lakosa volt, mint az akkori Franciaországnak vagy Angliának. És azoknak ma negyven milliónyi a népük! Ha nem jöttek volna ránk a török dúlások kegyetlenül pusztító évtizedei, ma mi is ott tarthatnánk: pompás magyar fajtánk negyven milliós tengerének hullámai már régen átömlöttek volna az egykori határokon, miután már előbb csordultig megtöltötték volna a kárpáti medence minden talp-alattnyi zúgát. Trianon felé Mohácstól indult el a magyar tragédia kálváriás útja.

Julián barát vagy 700 esztendővel ezelőtt még megkísérelte, hogy a messzi ázsiai síkságokon — mert minden „ázsiai” volt akkor a középkorban, ami túl volt a Dnyeszter zöldes hullámain, — megkeresse és segítségünkre, szaporításunkra hívja a legendás

hírű Magna Hungaria, Nagymagyarország ősi magyarjait. De csak a hírüket hozhatta már meg, hogy valóban élnek, dolgoznak, szeretnek és küzdenek a messzi századokban lemaradt testvérek valahol a Volga, meg az Ural táján. Julián meghozván a hírt, lehúnyta fáradt szemét, a tatár hordák pedig felkoncolták, vagy szétszórták az útjukba eső törzseket s akik még megmaradhattak a nagy sárgavihar eget-földet rengető elzúgása után, felőrlődtek, felszívódtak, elnyelte talán őket Ázsia-anyánk sötét öle, ahonnan annyi nép fakadt s amelyben annyi nép tűnt el ismét nyomtalanul. Ki tudja, tán a Baskir-föld a miénkkel sokban csodálatosan hasonlatos életformákkal gazdag vidéke lett temetője vagy újraváló bölcsője ennek a messzi-magyarságnak, akiket pedig Béla király úgy szeretett volna még magához ölelni, hogy megerősítse népét a fenyegetően ideködlött dzsingiszkáni veszedelemmel szemben.

Az ismeretlenben eltűnt testvért azóta sem igen kerestük. Pedig ki tudja, mit rejt a messzi orosz puszták, az urali rengetegek titokzatos mélye? ... Századokkal később aztán mégis csak kikerültünk ebből a szörnyű nagy magánosságból. Ha nem is találtuk meg az elszakadt kisebbik testvérünket, de megtaláltuk legalább ebben a végtelen egyedülvalóságunkban a — rokonainkat. Pusztázó, napbanéző, lobogó hajú, lóhátra termett magunk bizony először hinni sem akartuk: mert a négyezer éves távolságból váratlan előkerült rokonokra ott bukkantunk rá, a Keleti-tenger két partján, sziklás Suomiban, a csillogó vízű ezer tótól ragyogó, fenyőkkel zöldelő, nyírfáktól aranyló messzi Finnországban, meg a lankás domboldalakon, virágzó réteken, síma fűvenyű tengerparton meghúzódó, még nálunknál is kisebb népű drága hűgunk földjén, a bájos Észtországban.

Négyezer esztendővel ezelőtt együtt vadásztunk, halásztunk a Volga, a Káma és a Pecsora partján húzódó óriási rengetegekben; egy volt a nyelvünk, egyformán zubogott a vér a szívünkben, dolgos méheink mindnyájunknak szedték a mézet, a tulipiros-tűzszínű virágokról. Vadászaink egyformán lötték ki nyilaikat, ugyanolyan varsával fogták az eleven halat, amely ott úszkált a víz alatt, harmadfű lovaink ott ficáinkoltak és hemperegtek a tisztások smaragd gypén. Vér — veri, szív — szüd, méh — mehiläinen, méz — mesi, kéz — käsi, hal — kala, víz — vesi, eleven — elävä, ló — lu... közös ősi nyelvünk megmaradt szókincsének egynéhány letagadhatatlan bizonyítéka. S megindult a nagy tudomány küzdelem: török, vagy finn-ugor eredetű nép vagyunk-e? S míg minálunk folyt a tudósok közt az éles vitatkozás s a közvélemény nagy része inkább odaállt talán a dicsőségesebbnek látszó török fajtákkal való rokonságot hirdetők mellé, addig fent Északon, Kalevala és Kalevipoeg világhírűvé nemese-

dett csodás époszainak országaiban a maguk ugyancsak nagy egyedülvalóságában, amely évezredek küzdelemre szorította őket is oroszsal, svédvel, dánnal, némettel, kinyíltak a hófúvásos télben is meleg vérről zubogó szívek és fellángoló szeretettel siettek a történelem nagy vargabetűjével messze délre szakadt nagyobbik rokon — a magyarság — üdvözlésére. Mert bizony mondom, meg lehet azt érezni, amikor innét a kalászt érlelő délibábos alföldi rónaságról felvetődik az ember a Balti-tenger partján élő, hidegnek és hűvösnek hitt finn és észti rokonainkhoz. Micsoda szeretettel, melegséggel és túláradozó érzelmekkel fogadják az ősi rokont, azt itthon elképzelni alig tudjuk. Egymás nyelvét nem értjük meg már, de a szemek csillogása, a kezek lüktető vérű szorítása s a kinyíló szívű keblek dobogása szebben beszél, minden felsikoltó örömszónál.

Egyik költőjük, *Larin Kyösti* így dalol rólunk:

*Oh büszke, hősi Magyarország!
Határid ádáz martalóchad
Tiporja most, de feltűzöd még
A Kárpátokra lobogódat...
Nem lehet szolgák földje soha
A magyarok nemes, ősi hona!*

De nemcsak az elefántcsonttoronyokban élő írókban, hanem a legszélesebb népi rétegekben is benne erősödik a rokonság tudata. A finnek kezdeményezték a világháború után a szép szokást, hogy minden év októberének harmadik szombatján megtartják a „rokonnépek napját.” Tőlük vették át ezt a szép — mondjuk talán — születésnapj ünnepséget az észtek s vagy tíz év előtt mi magyarok is,* azóta ezen a napon minden iskolánkban megülik ezt az ünnepet. Minden észti és finn iskolában felcsendül ilyenkor a magyar Himnusz is és Helsinkiben meg Tallinnban nagy társadalmi esemény a rokoni ünnepség, amint hogy azóta, hogy az 1937 őszen megkötött finn és észti kulturális egyezmények életbe léptek, a törvénybe iktatott szerződések erejénél fogva állam és társadalom immár az iskolák falain kívül is testvéri szeretettel emlékezik meg a Duna-partján is északi rokonairól.

S ilyenkor a mi üdvözlésünk is átszáll a Kárpátok ormain, át a baráti lengyel nép lankás országán és a pütkösdi nyelvek zúgásával tölti el a finn és észti nép zúzmarával ékes földjét. Mert mi is ugyanazzal a szeretettel gondolunk rájuk. Igen: négyezer év távolságából előbukkant drága, messzi rokonok, ti, kék szé-

* Talán nem véletlen, hogy a vonatkozó rendeletet annak idején éppen *Petri Pál* államtitkár írta alá, aki később a Magyar-Észti Társaság első, alapítóelnöke lett.

mekkel, szőke, lágyan omló hajjal, dolgos kezekkel, áldott szerető szívvel, ime mi is köszöntünk benneteket. A szívünk megtelik csordulásig az árvaságában váratlanul testvéri símogatásra talált elhagyott gyermek boldog örömeivel, sírva-kacagva nézünk egymás arcába s ha már nem is értjük az elváltozott szavak ismeretlen csengését, értjük, érezzük a szívetek csilingelését, amely az éter hullámain át hozzánk érkeve megkongatja a magyar szívek kis piros harangjait is, amelyek belecsendítik, belezúgják, belesikoltják az örömhírt a derengő magyar éjszaka vártán figyelő őrszemeinek neszelő fülébe: Testvér, ne csüggedj! *Nem vagyunk egyedül: húsz milliónyian vagyunk összesen volgaparti ugor népek késői leszármazottai. Nem vagyunk utolsók, nem vagyunk árvák. Testvér, nem vagyunk egyedülvalók!*

Kannisto Artúr egyetemi tanár a helsinki *Finn-Magyar Társaság* 1938. november 20-i gyűlésén a következő beszédet mondotta:

— „A Finn-Magyar Társaság ma különös öröm jegyében tartja összejövetelét. Ugyanaz az öröm tölt el bennünket, amely a magyar testvérnép szívét melegíti: a bánat utáni öröm. Két hosszú évtized telt el azóta, hogy a véres világháború befejezésekor Magyarország földjét és népét könyörtelenül szétarabolták. ... De a magyar nép nem esett kétségbe. A kényszerbéke jogosultságát sohasem ismerte el, hanem rendületlenül hitt és hisz az isteni örök igazságban, Magyarország feltámadásában. Hajdan a 150 éves török rabigát is lerázta magáról. Most is csüggedetlenül felkészült arra, hogy ha kell, végigjárja a hosszú szenvedések útját az eljövendő felszabadulásig.

— És ime megtörtént a csoda! Hamarább, mint bárki sejtette volna, a magyar nép szenvedései megenyhültek. Világrengető eseménynek közepette villámcsapásként lett az egész világ közvéleménye előtt nyilvánvaló a trianoni kényszerbéke igazságtalansága és esztelensége. Midőn a szudétanémeteket felszabadították a nemzetiségi elv alapján a csehszlovák uralom alól, természetes volt, hogy ugyanolyan határkiigazítás történjék Magyarország javára is...

— November 2-ika a magyar feltámadás napja lett, az igazság felejtethetetlen diadalünnepe. A magyar Felvidék rabbilincsei lehullottak: Magyarország ismét nagyobb lett, szebb, gazdagabb, erősebb és boldogabb...

— Midőn az említett örömnünnepen *Horthy* Miklós kormányzó fogadta a magyar nép első szerencsekívánatait, ezt mondotta: „Egy szép álom megvalósult, álmodjunk még szebbeket!”

— Álmodjunk mi is, a magyar nép távoli testvérei. Álmodjunk és reméljük, hogy Magyarország területi épsége mielőbb megvalósuljon.“

K Ö N Y V E K.

Zsirai Miklós: Finnugor rokonságunk. (Budapest, 1937. Magyar Tudományos Akadémia, 587 [1] l., 2 térk.)

Társaságunk tagjainak bizonyára egyik legérdekesebb olvasmánya, kézikönyvtárunk egyik legforgatottabb példánya Zsirai Miklós szép könyve.

„Egyfelől azzal a kérdéssel foglalkozik ez a könyv, honnét, milyen környezetből, milyen poggyással toppantunk be ide Közép-Európa idegen világába, másfelől meg arról igyekszik tájékoztatni az érdeklődőt, milyen napok virradtak, milyen sors várt arra az ősi családra, melynek kötelékéből mi bátran kiröppentünk a nagyvilágba” — így vélekedik könyvéről maga a szerző. (V. ö. Magyar Nyelv 33: 270. l.).

Nos, a szerző a poggyászt nemcsak megmutatja, élénk teszi, hanem ki is nyitja előttünk s meg is ismerttet annak minden darabjával, mégpedig nem a krónikás leltárt felsoroló modorában, hanem a mindent újra átélő intuitív tudós szakértelmével.

A legközönségesebb tényből, a mindennapi ember ösztönös vagy kíváncsiságon alapuló nyelvhasználati törekvéséből indul ki s ezzel ott fogja meg az olvasót, ahol még nem szükséges az előtanulmány, a külön stúdium. A továbbiakban aztán szinte észrevétlenül csempészi az érdeklődő elé az újabb és újabb, mindenkit meggyőző bizonyítékokat, játszi könnyedséggel vezeti be a nyelvhasználat folyton tökéletesedő módszerébe, úgyhogy végül a döntő érvek hatása alatt már a laikus olvasó előtt is a legtermészetesebb megállapítás, hogy a „magyar és a finnugor nyelvek között található egyezéseknek egységes rendszerré kikerekedő elemi erejű tömege nem származhatik véletlenségből, nem magyarázható külső hatásokkal, átvételekkel, hanem nyilván közös eredetre utal, azaz a magyar nyelv ugyanabból a forrásból fakad, amelyből a finnugor nyelvek fakadtak, a magyar nyelv ugyanannak az alapnyelvnek a folytatója, mint a finnugor nyelvek, a magyar nyelv rokona a finnugor nyelveknek, a magyar finnugor nyelv.” (V. ö. 89. l.). Amíg azonban ehhez a kristálytisztá összefoglaló megállapításhoz eljut, természetesen óriás anyagot tár az olvasó elé. A nagy terjedelem azonban Zsirainál sohasem terjengősség. Mondattai tömörek, minden során látszik, hogy a hatalmas anyagot előbb alapos szakértelemmel megrögzítette. Külön dicséretére válik, hogy a legkisebb nehézséget sem hallgatja el, sőt ellenkezőleg — ha ilyen adódik, — maga figyelmezteti rá az olvasót (pld. *magyar juh*

~ finn *uuhi* ~ mordvin *utša* stb.; magyar *fene* ~ finn *peni* ~ mordvin *peüi* stb. esetében. (V. ö.: 120. l.).

A könyv második része az „ősi család” tagjainak viszontagságait tárja elénk színes, élénk rajzokban. Egyik-másik nép története szinte külön kötet terjedelmű: a finneket 100 lapon, az egész finnséget pedig 173 lapon méltatja. Mindamellett ezek a nagyrészből néprajzi vonatkozású fejezetek sem elnyújtottak. Egyik-másik körülményről pl. csupán egy-két mondatnyi felvilágosítást kapunk. És mégis ezek a pár soros felvilágosítások is annyira világos, kerek összefoglalások, magasabb szempontok szerint megrajzolt képek, hogy nem hagynak kívánni valót. Itt, ezekben a pár soros mondatcsoportokban látszik meg szerintünk igazán, hogy *Zsirai* nemcsak mint nyelvész, hanem mint etnográfus is szakember.

Zsirai, mint már említettük, munkáját szerényen csupán két fontosabb részre tagolta. A valóságban azonban legalább három részre tagolódik. A harmadik rész a finn-ugor nyelvhasználat történetét tárgyalja. Az anyag, melyet felölel, itt is meglehetősen nagy terjedelmű. *Halogalandi Ottár* (IX. század) tapogatózó megállapításaival kezdi s a mai nyelvésznevezeték felsorolásával zárja be. A történelmi vonatkozású leírások sikere a tervszerű tagoláson, az arányos elrendezésen és az élénk előadáson múlik. *Zsirai* ezt a feladatot megértette s kitűnően alkalmazta. Az egyes leírások terjedelméből már a laikus olvasó is észreveszi, ki a fontos, kinek a munkássága volt a tudomány előbbre vitele szempontjából jelentős.

Mindenegyik fejezet végén szépszámu bibliográfiai adatot is kapunk. Nem tudjuk azonban pontosan, hogy az élénk tárt adatok a kérdés teljes irodalmát kívánják-e ismertetni — ebben az esetben ugyanis egy esetleges újabb kiadásban még néhány kiegészítés is eszközölhető volna —, avagy pusztán a szerző által felhasznált irodalmi munkák jegyzéke kíván-e lenni? Az utóbbi esetben természetesen erről az anyagról is csak az elismerés hangján szólunk.

Ahogy elnézem *Zsirai* könyvét, önkénytelenül is eszembe jut *Pápay József* „A magyar nyelvhasználat története”, „A finnugor népek és nyelvek ismertetése”, valamint a finnek hatalmas „*Suomen suku*” című munkája. Mi juttatta mindezt eszembe? Talán a tárgykör hasonlósága, avagy valami más közelebbi kapcsolat? Azt hiszem, csakis az előbbi! *Pápay József* dolgozatai ugyanis az utóbbi szempontból még csak szóba sem jöhetnek: tárgyalásmódjuk, az adatok felsorakoztatása, a magasabb szempontból való elrendezés nála annyira hiányzik, hogy önkénytelenül is a közép-kori jámbor krónikás leltárost látjuk juttatja eszünkbe. De a „*Suomen suku*”-t sem lehet *Zsirai* munkájának „Vorbild”-jeként tekinteni (így *Kalima Jalo*, *Finnisch-ungrische Forschungen*

XXVI: 16). Elvégre pld. Magyarország történetét már számtalan történésziünk újra és újra megírta, anélkül azonban, hogy az egyik történetíró a másik munkáját, mint „Vorbild“-et felhasználta volna! A „Finnugor rokonságunk“ és a „Suomen suku“ között is hasonló a helyzet; mindegyik a rokonnépek történetét igyekszik adni, azonban mindegyik a maga módján. A két műben egyetlenegy olyan fejezetet sem lehet találni, melyben akárcsak a tárgyalási mód is hasonlóságot mutatna! A tartalmi azonosság vagy hasonlóság ellenben — figyelembe véve a munkák azonos tárgyú történeti jellegét — szükségképpen!

Társaságunk tagjai igaz szeretettel köszönik ezt a várva-várt szép ajándékot!

Györke József.

Kettunen Lauri: A rokon népek könyve. (Suomen heimon kirja. Porvoo, 1931.)

A szorosabb értelemben vett finnség nyelveinek, az ú. n. keleti-tengeri finn nyelveknek legkitűnőbb ismerője írta ezt a kis könyvet. Személyes élettapasztalatairól van benne szó. Nem azt írja le, amit könyvekből tanulhat meg az ember, — forrásműnek sokkal testesebb összefoglalások állnak rendelkezésünkre, — hanem amit a hírneves gyűjtő-kutató professzor 30 év óta tartó majdnem szakadatlan utazásain látott, tapasztalt. Ha egy gyűjtő valamely félreeső faluba érkezik, nem csekély feltűnést szokott kelteni. A helybeliek meglepődnek azon, hogy az ő nyelvjárásukat akarja feljegyezni. Csakhamar észreveszik, hogy jószándékú ember. A gyűjtő tűzbe jön és a nyelvrokonságot kezdi magyarázni. Most már a falu népe úgy tekinti, mint hírnököt egy velük rokon nyelvű országból. Szövődnek a kapcsolatok a nyelvek egybehangzásának titkos törvénye által. S miközben a gyűjtő hónapszámra írja, kutatja az egyszerű emberek beszédét, megnyílik a szíve és szeme azok életének és létkérdéseiknek megismerésére.

Kettunen könyve ilyen érintkezésekből született. Járt a skandináviai finn telepések között, az oroszországi vörsze falvakban, felgyűjtötte a lett partok lív néptöredékének a nyelvét. Az észt nyelvnek tanára volt Tartuban. Az utóbbi években nálunk is hosszabb idő töltött. Mikor ez a könyvecske megjelent, még csak futólagosan ismerte hazánkat. De azért nekünk is szentelt néhány bensőséges lapot. Könyvéből, amelyet az iskolák és a család használatára adott ki, azt a rokonnépi szellemet érezzük kiáradni, amely Finnországban olyan meghitté teszi a magyar ember számára az ott tartózkodást s amely a finn nemzeti tudományoknak mindenkor lendítő ereje volt.

Az első rész egyenként ismerteti a finnugor népeket. A második rész útiemlékeket tartalmaz. A szöveget értékes képanyag kíséri. Egy-két rajz a finnugor népek családfáját, lélekszámát mutatja. A függelékül közölt nyelvi szemelvények a finn nyelvjárás-

sok eltéréseit s a közelebbi rokonnyelveknek a finnhez viszonyított rokonságát teszik szemléletessé. *Krompecher Bertalan.*

Dalbokréta. *A finnugor népek iskolás fiatalságának és a finnugor rokonsági eszme híveinek használatára összeállította Kii an mies Éliás.* (Nyomtatott Porvooban, Werner Söderström nyomdájában; 1935. 112 l.)

A néprokonsági mozgalomnak egyik felemelő s egyúttal bájos megnyilvánulása az a kis könyv, amelyet a tamperei városi zeneiskola igazgatója, *Kii an mies Éliás* állított össze finnugor dalokból. Hús magyar, tizenkilenc-tizenkilenc finn és észt, három lív dal, valamint az inkeri és zürjén nemzeti himnuszok vannak a kötetben összegyűjtve. Ez a lelkes finn zenetanár abból a gondolatból kiindulva, hogy a nagy eszmék iránti lelkesedés a gyermekkorban fogja meg leginkább a szíveket, a három ország iskolái részére kötötte bokrétába a legszebb és legjellemzőbb dalokat, remélve, hogy a nótán és éneken keresztül közelebb fognak tudni egymáshoz kerülni az évezredek és sokezer kilométerek távolságával egymástól elválasztott rokonnépek. A dalokat számára *Vettik* észt zeneszerző és *Kyrölä* lív egyetemi hallgató segített kiválasztani, míg a magyar nótákat, a Zeneművészeti Főiskola meghallgatása után, a kultuszminisztérium bocsátotta a szerkesztő rendelkezésére. A kis kötet finn-észt énekeit legnagyobb részt *Miklós József*, Finnországban élő jónévű magyar festőművész fordította le magyarra és ugyanő ültette át viszont ezekre a nyelvekre a magyar dalokat is.

A költemények úgy vannak összeválogatva, hogy hazafias és egy-egy egyházi ének mellett népdalok és diákdalok találunk helyet egymás mellett. A magyar dalok között szerepel a Szózat, a Hiszekegy, a Kossuth-nóta, a régiak közül: Török bársony süvegem... Felszántom a császár udvarát... Amott kerekedik... Ej-haj gyöngyvirág... Szól a kakas már... Csínom Palkó... Mennyből az angyal... Ne menj rózsám a tarlóra... Föl, föl vitézek... Erdő mellett nem jó lakni... Ispiláng, ispiláng... és Seprik a pápai utcát. A dalok egyszólamú kottával általában a legalacsonyabb hangnemre vannak írva.

Megható olvasni a kötetben pl. a *lív*ek* nemzeti dalát:

*Lívnek születtem, lív is maradok,
Míg csak a sírhalom rám nem borul.
Partunkban gyökeret vertünk mélyen,
Anyanyelvünk, fajunk győzhetetlen.
Ősök ránk hagytak tengerpartokat,
Magva fajunknak sohasem szakadhat.
Szép parti nyelvünk fiainkra száll,
Zengzetesebb, vagy szebb nincsen annál.*

* A lív nép Lettország északi partvidékén, élő apró finnugor törzs, amely mostanában ébredt nemzeti öntudatra.

A finneknek és észteknek ugyanaz a nemzeti himnusza, amely első szakaszában így hangzik:

*Szép (finn) hazánk, te drága föld,
Zengjen dicső neved!
Mely honfilelket így betölt:
Nincs több oly tér, se hegy, se völgy, —
Mint szép hazánk itt északon,
E kedves drága hon.*

A kis inkeri nép, amely jelenleg szovjetorosz elnyomás alatt Szentpétervártól délre fekvő kerületekben él, himnuszában viszont így dalol:

*Talpra rab inkeri, munkára fel,
Új világnak vagy a hajnalán!
Éjszakádnak vége, itt a reggel,
Rád virradt a nap, szülőhazám.
Úgy dereng az ég alján az új fény,
Mint honfiak keblében a remény.
Talpra rab inkeri, itt a nap,
Megjött a régvárt pillanat.*

Reméljük, hogy a munka idehaza is széles körökben kedvező fogadtatásra talál. A kultuszminisztérium több száz példányt vásárolt belőle s ellátta vele az összes középfokú iskolák ifjúsági könyvtárát.

vitéz Nagy Iván.

M. J. Dálnoki: Pirstottu Unkari. Hungaria Mutilata. (Otava-kiadás. Helsinki, 1938. 242 l., 142 kép és térkép.)

A múlt év őszének folyamán Helsinkiben „Feldarabolt Magyarország” címen ez a könyv a legjobb időben hívta fel a finnek figyelmét Magyarország szétdarabolására és éles logikával, pontos statisztikai adatokkal, valamint kitűnő képekkel bizonyította be a trianoni béke tarthatatlanságát. Szerzője a Finnországban élő tehetséges, lelkes és fiatal magyar festőművész: *Miklós József*, akinek erdélyi szívét nem hagyja nyugodni a „magyar Karjala” kegyetlen sorsa. A széles körökben igen kedvezően fogadott könyvhöz a magyarság nagy finn barátja *Mustakallio J. Martti* orvos írt előszót, melyben többek között a következőket mondja: „Igen fontos, hogy minden finn megismerkedjék ezzel a „békével”, amely a demokrácia nevében három és fél millió magyart megkérdezésük nélkül, alacsonyabb kultúrájú népek igájába hajtott. Mindenki, akiben csak csöppnyi kis igazságérzet is van, elnémul a megdöbbenéstől és felháborodástól, ha a könyvet olvasva megtudja, hogy a kisantant az álnokság és a csalafintaság mily esz-

közeivel dolgozott Magyarország ellen. Az igazság azonban mégis győzni fog!" Társaságunk szerény anyagi viszonyaihoz képest támogatta a könyv terjesztését.

Gaskó Dezső.

Babakönyv (Tyttikirja). Szerk. *Baloghy Mária*, ford. *Helminen Helmi*. K. J. Gummerus. Jyväskylä. 175 lap.

*Baloghy Mária*nak, a kiváló gyermek-pedagógusnak kis-lányok számára szerkesztett kedves babakönyvét *Helminen Helmi* finn tanárnő, volt magyarországi csereösztöndíjas, lefordította finn nyelvre. Nekünk magyaroknak, akiket a külföld igazán nem kényeztetett el méltánylással és elismeréssel, mindig öröm, ha egy-egy magyar szellemi termék idegen nyelven megjelenik. Minden egyes magyarból fordított könyv győzelem, amit nem is annyira a másik fél erején és készségén, mint inkább közönyén, elfogultságán és előítéletén kellett aratnunk. Világos, hogy ha az idegen nyelven megszólaló magyar írásnak ilyen nem-irodalmi föladatokat is meg kell oldania, sokszorosan fontos kérdés, hogy *mi az*, amit tolmácsolnak, és *hogyan* tolmácsolják. A szóbanforgó gyermekkönyv mindkét vonatkozásban kielégíti igényeinket. A tartalom maga, kedves történetkéivel, kis kézügyesítő gyakorlataival, gyöngéd játék-alakjaival ellenállhatatlanul belopódzik a kicsi olvasók szívébe, hogy aztán üde mese-hangján száraz és unalmas tanítás nélkül oktassa s mindenféle erkölcsi célzatosság nélkül nevelje őket. A fordító érdeme viszont, hogy meg tudta érezni s szerencsés tollal vissza tudta adni a magyar szöveg könynyed báját. Pedig nem volt egyszerű a finn gyermekeknek olyan csodálatos, ismeretlen dolgokról mesélni, mint csillagos nyári égbolt, pásztorélet a pusztán, szüret a szőlőhegyen, húsvéti locsolódás. *Helminen Helmi* azonban győzte nyelvi és tárgyi ismeretekkel, fordulatokkal, kifejezésekkel, főként pedig sok kedvességgel és szeretettel, úgy hogy fordításában ez a kis könyv valóban méltón és vonzón képviseli Finnországban a magyar gyermekirodalmat.

Sajnos, mi magyarok magunk részéről egyáltalán nem tanúsítunk hasonló érdeklődést és megbecsülést északi rokonaink mesekincse iránt. Legfőbb ideje volna, hogy észak felé is széles kaput tárjunk hatások indítására és hatások befogadására. A szinte kizárólagos német mese-behozatal helyett meg kellene ismertetnünk ifjúságunkkal a finnek, észtek, sőt egyéb rokonnépek meséit is, melyek sok sajátos és egyéni színnel tudnák gazdagítani a magyar gyermek világát. De ezen túl: az eddig még ismeretlen és kiaknázatlan ősi „finnugor“ meseforrások föltárása új területeket nyitna meg az egész magyar szellemi élet számára s beláthatatlan fejlődési lehetőségeket nyújtana a művészeteknek, elsősorban a magyar költészetnek.

Kispál Magda.

Sillanpää F. E.: *Silja*. Ford. N. Sebestyén Irén. (Franklin-Társulat. Budapest, 1939. 326 l.)

Finn testvéreink gazdag, színes és mélyenjáró irodalma iránt egyre nő a magyar közönség érdeklődése. Hálás munkát végzett N. Sebestyén Irén kitűnő műfordítónk, akinek már az egész sor élvezetes finn kötet átültetését köszönhetjük, mikor az egyik legnagyobb finn regényírónak, a Nobel-díjra jelölt F. E. Sillanpää-nek talán legjellegzetesebb regényét „*Silja. Egy régi család utolsó hajtása*” címmel magyarra fordította.

A „*Magyar Női Szemle*” megszólaltatta a fordítót magát s mi ezt az érdekes írói vallomást alább ugyancsak bemutatjuk:

— „*Hogy miért választottam ki lefordításra éppen ezt a regényt? Semmi esetre sem azért, mert már világhírt szerzett írójának; ismerem a finn irodalmat a maga egészében. Sok modern finn regényt elolvastam és ez ragadott meg a legjobban. Akár csak egyetemi hallgatónő koromban Linnankoski „Dal a tűzpiros virágról” c. regénye. Mint nyelvész a finnugor, illetve uráli nyelvek ősrégi rejtett összefüggéseinek a felkutatása érdekel, mint embert, az emberi lélek mélységei, az emberi cselekedetek titkos rúgói, az emberi lélek tudatalatti rezdülései. Ezt találtam meg Sillanpääben. Az ő stílusa úgyszólván megközelíthetetlen, így művei szinte leküzdhetetlen nehézségek elé állítják a fordítót. Két megoldás kínálkozott. Könnyebb lett volna bizonyos fokig átírni a könyvet és folyamatos, síma nyelven kissé szabadon elmondani azt, amit Sillanpää elgondolt. A regény német és francia fordítói ezt a megoldást választották. A második lehetőség az volt, amennyire csak megengedi a magyar nyelv szelleme, visszaadni az eredeti nyelv és stílus minden fordulatát és finomságát. En erre a kockázatos feladatra vállalkoztam, mert meggyőződése, hogy Sillanpää rendkívül egyéni nyelvé és stílusa nem külsőség, nem modor, hanem hozzátartozik írói művészete lényegéhez. Minden szava mögött gondolat és tartalom van s ezért a fordítónak sem szabad egyetlen henye szót vagy jelzőt alkalmazni. Ennek a műnek a lefordítása bizony egészen különlegesen nehéz munka volt. Először pontos filológiai fordítást készítettem és ennek alapján készült — a szöveggel mégegyszer pontosan összevetve — a műfordítás.*”

H Í R E K.

JÄRVENTAUS ARVI

a magyarbarát finn regényíró 1939 június 8-án meghalt. Halálának híre váratlanul érte magyar barátait, akik benne tisztelheték a néprokonsági eszmének egyik legnagyobb hatású képviselőjét. A néprokonsági munkába 1928-ban, a budapesti finnugor közművelődési kongresszus után kapcsolódott bele, megírván első magyar tárgyú regényét a magyar honfoglalásról. Ezt követték regényei a mohácsi vésről és Rákóczi küzdelmeiről. Népünknek nem volt nála igazibb és lelkesebb barátja s kiváltképen nem volt senki, aki önzetlenebb odaadással állította volna költészetét a magyar ügy szolgálatába. Utolsó munkája is rólunk emlékezzet: A szomorúfüzek országáról. Tagja volt a Petőfi-társaságnak, díszdoktora a debreceni egyetemnek, a Magyar-Finn Társaság 1937 december 10-én ünnepi ülésen fogadta tiszteletbeli tagjává. A magyar- finn testvériség történetében korszakot jelölő munkásságát legközelebbi számunkban fogjuk ismertetni.

Kunder Antal miniszter hivatalos látogatása Észtországban és Finnországban.

Június végén Tallinnban és Helsinkiben tartja a magyar-észti és a magyar- finn kulturális vegyesbizottság első ülését, amelyen meg fogják tárgyalni a rokonnemzetek közötti kulturális kapcsolatok kimélyítésével összefüggő kérdéseket. A kulturális vegyesbizottságok tárgyalásain Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek kellett volna a magyar bizottság részéről elnökölnie. Annakidején ugyanis, amikor 1937-ben Budapesten Jaakson Aleksander észti, Hannula Uno finn és Hóman Bálint magyar közoktatásügyi miniszterek aláírták az északi rokonnemzetekkel kötött kulturális egyezményeket, a magyar kormány Hóman Bálint minisztert bízta meg, hogy az északi államférfiak budapesti látogatását viszonzozza. Hóman Bálint, aki eddig is nagy munkát végzett a magyar-észti és a magyar- finn kapcsolatok ápolása terén, régóta készült erre az útra, azonban ezidőszereint kénytelen lemondani a helsinki és tallinni szeretetteljes fogadtatásról, mert gyógykúra alatt áll és orvosainak tanácsára hosszabb utazást most még

nem tehet. A m. kir. kormány éppen ezért Kunder Antal minisztert bizta meg képviselétével, akinek látogatása a kulturális együttműködés előmozdítása mellett a testvérm nemzetekkel való gazdasági kapcsolatok tanulmányozására is módot fog nyújtani.

Kunder Antal miniszter június 26-án utazik Tallinnba, ahonnan 30-án indul Helsinkibe. A minisztert útjára a magyar külügyminisztérium részéről báró Villani Lajos követségi tanácsos, a válás- és közoktatásügyi minisztérium részéről pedig Paikert Géza miniszteri osztálytanácsos kíséri el és vele utazik személyi titkára, dr. Fluck István is.

AZ ELSŐ MAGYAR-ÉSZT-FINN TÁRSASÁG.

Történeti szempontból talán érdekelni fogja társaságunk tagjait, hogy az első magyar-észt-finn kultúrkapcsolatokat ápoló szervezetet az egyetemi ifjúság hívta életre. És talán nem véletlen, hogy éppen folyóiratunk szerkesztője, *vitéz Nagy Iván*, aki akkor a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége külügyi osztályának volt az elnöke, kezdeményezte a finn és észt diáksággal való kapcsolatok felvételét. 1921 december 19-én este az Országos Széchenyi Szövetség helyiségében ült egybe az alakuló közgyűlés, amely egyhangú határozattal mondotta ki a *Magyar-Észt-Finn Ifjúsági Egyesület* megalakulását.

A kezdeményezés megörökítésére álljon itt a *Pester Lloyd* 1921 december 22-i számának következő híradása:

„*Vereinsnachrichten. Konstituierung des Ungarisch-Estnisch-Finnischen Vereins.* Der auf Initiative des Verbandes Ungarischer Hochschüler ins Leben gerufene Ungarisch-Estnisch-Finnische Verein trat Montag abend in den Lokalitäten Széchenyi Verbandes zu

seiner konstituierenden Sitzung zusammen. Der Vorsitzende *Ivan Nagy* hielt in seiner Eigenschaft eines Präsidenten des auswärtigen Ausschusses des Ungarischen Hochschülerverbandes die Eröffnungsrede, in der er darauf hinwies, daß das Ungarum wohl nicht die Kultur des Westens zu verteidigen, sondern vielmehr diese westliche Kultur in den Orient zu tragen, sie daselbst unter den mit ihm verwandten Völkern und Brüdern zu verbreiten und weithin wirken zu lassen berufen sei. Wir bedürfen neuer *Juliane* und neuer *Alexander Körösi-Csomas* — sagte der Vorsitzende —, denn im Orient wartet man jetzt auf uns. Sodann verlas der Vorsitzende die in ungarischer Sprache abgefaßte Zuschrift der Dorpater Universität, in der die estnischen Hochschüler ihre ungarischen Brüder von der in Dorpat bereits erfolgten Konstituierung eines ungarische-estnisch-finnischen Klubs in Kenntnis setzen. Sodann unterbreite der Vorsitzende den Statutenentwurf des Vereins, der von der Versammlung einmütig angenommen wurde. Der Verein bezweckt die

gründliche Kenntnis der Kultur unserer Stammverwandten im Orient und ihrer politischen-sozialen Lage, wie auch die Wiederaufnahme innigster Beziehungen zu diesen. Die Generalversammlung schritt sodann zu den wahlen. Zum Präsidenten wurde gewählt Elemér Virányi, zum Sekretär Tibor Panka, zum Schriftführer Desider Kerecsényi, zum Kassier Jo-

hann Afra, zum Leiter der auswärtigen Angelegenheiten Ladislaus Takács. Auf Antrag des Präsidenten wurden Staatssekretär Julius Pekár, der finnische Minister a. D. Emil Setälä, Graf Paul Teleki, Michael Jungerth, Josef Szinnyei, Béla Vikár, Eugen Cholnoky, Aladár Bán és Zoltán Gombocz, ferner Liipola Yrjö und Josef Fekete zu Ehrenmitgliedern gewählt.“

MAGYAR-FINN TÁRSASÁG TISZTIKARA.

Díszelnökök:

Hannula Uno finn közokt. miniszter.

Hóman Bálint dr. m. kir. titkos tanácsos, vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Talas Onni dr. budapesti finn követ.

Tiszteletbeli elnökök:

Karafiáth Jenő dr. m. kir. titkos tanácsos, Budapest szföv. főpolgármestere.

Szinnyei József dr. egyetemi tanár.

Tasnádi Nagy András dr. m. kir. igazságügyminiszter.

Tiszteletbeli tagok:

Bán Aladár dr., m. kir. kormányfőtanácsos, ny. gymn. igazgató.

vitéz Benárd Ágost dr., ny. miniszter, v. országgyűlési képviselő.

Cholnoky Jenő dr., egyetemi tanár.

Darányi Gyula dr., egyetemi tanár, az Orvosi Továbbképző Bizottság elnöke.

Fabinyi Tihamér dr., m. kir. titkos tanácsos, v. miniszter.

Paikert Alajos dr., ny. államtitkár.

Pintér Jenő dr., tanker. kir. főigazgató, egyetemi tanár.

Raffay Sándor dr., m. kir. titkos

tanácsos, evangélikus püspök.

Szendy Károly dr., Budapest szföv. polgármestere.

Szent-Györgyi Albert dr., egyetemi tanár.

Szily Kálmán dr., m. kir. titkos tanácsos, államtitkár.

Teleki Pál gróf, m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök.

Verebély Tibor dr., egyetemi tanár.

Vikár Béla, író, ny. elnöki főtanácsos.

Külföldi tiszteletbeli tagok:

Heporauta A. F. lyceumi igazgató, a finnugor kultúrbizottság finn osztályának elnöke.

† Järventaus Arvi, esperes, író.

Kannisto Artturi, egyetemi tanár, a Finn-Magyar Társaság elnöke.

Mustakallio Martti J. orvos, a Finn-Észt-Magyar orvosegyesület elnöke.

Reenpää Yrjö, egyetemi tanár.

Talas Lemmikki, a finn budapesti követ felesége.

Tulenheimo Antti, Helsinki főpolgármestere.

Levelező tagok:

Miklós József, festőművész.

Musikka Väinö, rektor.
 Snellman Aarne, egyetemi m. tanár.
 Valle Aarne, orvoskapitány.
 Dr. Weöres Gyula, lektor.

Elnök:

Nagy Emil dr., ny. miniszter, v. országyűlési képviselő.

Társelnökök:

Csekey István dr., egyetemi tanár (Szeged).
 Jeney Endre dr., egyetemi tanár (Debrecen).
 Némethy Károly dr., m. kir. kormányfőtanácsos, Budapest szfőv. tanácsnoka.
 Petri Pál dr., m. kir. titkos tanácsos, ny. államtitkár.
 Bárány Villani Lajos követségi tanácsos.
 Zsirai Miklós dr., egyetemi tanár.

Női szakosztály elnöke:

Németh Gyuláné dr. — Sebestyén Irén dr.

Orvosi szakosztály elnöke:

Keleti József dr., MABI igazgatófőorvos.

Művészeti szakosztály elnöke:

Eyssen Tibor dr., miniszteri tanácsos.

Gyógyszerész szakosztály elnöke:

Koritsánszky Ottó, a Magyar Gyógyszerészegylet ügyv. igazgatója.

Sportszakosztály elnöke:

Prém Lóránt dr., miniszteri tanácsos, az Orsz. Testnevelési Tanács ü. v. alelnöke.

Alelnökök:

Avédik Félix dr., a budapesti kir. büntetőtörvényszék másodelnöke.
 Baranyai Zoltán dr., miniszteri tanácsos.
 Bilkei-Papp Lajos, egyet. m. tanár, igazgató-főorvos.
 vitéz Nagy Iván dr., miniszteri titkár.

Ügyvezető alelnök:

Gaskó Dezső dr., szfőv. adjunktus-orvos.

Főtitkár:

Kovács László dr., egyetemi tanár-segéd.

Titkárok:

Krompecher Bertalan dr., múzeumi tisztviselő.
 Lakó György dr., gimn. tanár.

Főjegyző:

vitéz Raffay Béla, okl. vegyész-mérnök.

Jegyző:

Horváth Károly, követségi tisztviselő.

Jogtanácsos:

Techert Gyula dr., ügyvéd.

Pénztáros:

Gellén Ferenc, banktisztviselő.

Ellenőr:

vitéz Ury Dezső, Hangya-főtisztviselő.

Könyvtáros:

Faragó József dr., gimn. tanár.

Háznagy:

Ispanovits Sándor, polg. isk. igazgató.

A számbizsgáló bizottság elnöke:

Molnár Andor dr., miniszteri tanácsos.

Számvizsgáló bizottsági tagok:

Barcsay Károly Akos, gyógyszer-tartulajdonos.

Varga László, egyet. gyakornok.

Számvizsgáló bizottsági póttagok:

Hajdu István dr., középiskolai tanár.

Gaszner Pál, OTI titkár.

Választmányi tagok:

A. Balogh Pál, a rádió rendezője.

Csánky Dénes, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója.

Csúry Bálint dr., egyetemi tanár (Debrecen).

Erődi-Harrach Tihamér dr., m. kir. korm. főtanácsos, v. országgyűlési képviselő.

Falu Tamás író.

Fülei-Szántó Endre dr., min. tanácsos, egyet. m. tanár.

Görgey István, országgyűlési képviselő.

Groó Béla dr., igazgató-főorvos.

Györke József dr., múzeumi tisztviselő.

Győrffy István dr., egyetemi tanár.

Jaloviczky Károly dr., államtitkár.

Koralevszky Géza dr., orvos (Dombóvár).

Korbuly György dr., orvos, az Orvosi Továbbképzés Közp. Bizotts. titkára.

Máday Sándor, a Magyar Nemzeti Bank igazgatója.

ifj. báró Malcomes Albert.

Németh Antal dr., a Nemzeti Színház igazgatója.

Novágh Gyula, gimnáziumi igazgató, a Főv. Népművelés vezetője.

Paikert Géza dr., min. osztálytanácsos.

Salamon Géza dr., szfőv. tanácsnok.

Szviezsényi Zoltán dr., ny. min. tanácsos.

Vaszy Viktor, Zeneműv. főiskola tanára.

MAGYAR-ÉSZT TÁRSASÁG TISZTIKARA.

Díszelnökök:

Hóman Bálint dr. m. kir. titkos tanácsos, vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Jaakson Aleksander észti közoktatásügyi miniszter.

Tiszteletbeli tagok:

Teleki Pál gróf m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, egyetem ny. r. tanár.

Karafiáth Jenő m. kir. titkos tanácsos, főpolgármester.

Szily Kálmán m. kir. titkos tanácsos, államtitkár.

Raffay Sándor m. kir. titkos tanácsos, ág. ev. püspök.

Tasnádi-Nagy András m. kir. igazságügyminiszter.

Zichy István gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója.

Paikert Alajos ny. államtitkár.

Szendy Károly polgármester.

Szinnyei József ny. egyetemi ny. r. tanár.

Csekey István egyetemi ny. r. tanár.

Cholnoky Jenő egyetemi ny. r. tanár.

Vikár Béla író.

Pintér Jenő tankerületi főigazgató.

Bán Aladár ny. gimn. igazgató, m. kir. kormányfőtanácsos.

Jöffert Richárd észt ügyvivő.

Elnök:

Petri Pál ny. államtitkár, m. kir. titkos tanácsos.

Társelnökök:

Csekey István egyetemi ny. r. tanár.

Fülei-Szántó Endre min. tanácsos, a Jogi Szakoszt. elnöke.

Villani Lajos báró követségi tanácsos.

Zsilinszky Gábor tb. észt főkonzul.

Zsirai Miklós egyetemi ny. r. tanár.

Alelnökök:

Baranyai Zoltán miniszteri tanácsos, egyetemi m. tanár.

Virányi Elemér gimnáziumi tanár.

Suhaya Tibor m. kir. gazd. tanár.

Ügyvezető alelnök:

vitéz Nagy Iván, miniszteri titkár.

Főtítkár:

Györke József múzeumi tisztviselő.

Főjegyző:

Zsingor Gyula szföv. mérnök.

Jegyző:

Pallós Kornél okl. tanár.

Titkár:

Ujvári Béla okl. tanár.

Pénztáros:

ifj. Éber István gyáros.

Ellenőr:

vitéz Ury Dezső, a Hangya főtisztviselője.

A számvizsgáló biz. elnöke:

Borgó Andor gyáros.

Tagjai:

Kálmán Béla okl. tanár.

Koralewszky Géza műtőorvos.
(Dombóvár).

Választmány:

Jaloviczky Károly államtitkár.

vitéz Haász Aladár miniszteri osztályfőnök.

Jeney Endre egyetemi ny. r. tanár (Debrecen), az Orvosi Szakosztály elnöke.

Molnár Andor miniszteri tanácsos, az Orvosi Szakoszt. helyettes elnöke.

Eyssen Tibor miniszteri tanácsos, a Művészeti Szakosztály elnöke.

Vaszy Viktor Zeneműv. Főisk. tanára.

Koritsánszky Ottó, a Gyógyszerészeti Szakosztály elnöke.

Ujvári Béláné Kerékgyártó Adrienne tanárnő.

Hankiss János egyet. ny. r. tanár (Debrecen).

Szviezsényi Zoltán nyug. miniszteri tanácsos.

Paikert Géza miniszteri osztálytanácsos.

Haltenberger Mihály tanügyi főtanácsos, egyetemi c. ny. rk. tanár.

Szablya János m. kir. kormányfőtanácsos.

Gaskó Dezső szföv. adjunktusorvos.

Novágh Gyula, a Föv. Népművelés igazgatója.

Ispanovits Sándor szföv. polgári iskolai igazgató.

Finnugor néprokonsági jelvény kapható társaságaink főtítkárainál és Jersuschek K. jelvénykészítő üzletében (Budapest, IV., Váci-utca 39.) Ára 1.50 pengő.

KÉT NYÁRI

TANULMÁNYÚT FINNORSZAGBA

U t a z á s : I. július 10—július 22.
II. július 24—augusztus 5.

U t i r á n y : Budapest — Varsó —
Tallinn — Helsinki —
Imatra — Savonlinna —
Punkaharju — Sortavala
— Valamo — Viipuri —
Helsinki — Tallinn —
Riga — Budapest.

Jelentkezési határidő: I. csoportnál július 1-ig.
II. csoportnál július 15-ig.

Résztvételi díj: gyorsvonat III. osztály, a finnországi éjjeli utazásnál hálókocsi, hajójege, elszállásolás polgári szállókban két-háromágyas szobákban, napi háromszori étkezés (amely kezdődik első nap vacsorával, befejeződik utolsó nap reggelivel), városok megtekintése autocarral, belépődíjak, poggyászszállítás (egy nagyobb és egy kisebb csomag) borral valóval és adóval együtt 380.— P. Jelentkezési díj 5 P. A Magyar-Finn és Magyar-Észt Társaság tagjai jelentkezési díjat nem fizetnek.

Útlevelelről és vízumról mindenki maga gondoskodik. A Társaság a vízumok beszerzését kívánatra vállalja, úgyszintén kívánatra a Nemzeti Bank által költpénzként engedélyezett valutát is biztosítja.

Jelentkezni lehet az „Északi rokonaink” szerkesztőségénél: Budapest IV., Veres Pálné-u. 7. félmelet 2, tel. 384—592 d. u. 3—5.

A kiadásért felelős: Dr. Gaskó Dezső.

TARTALOM:

<i>(Folytatás a 2. oldalról.)</i>	Oldal
<i>Erkko J. H.: Az öreg anyó. (Ford. Faragó József)</i>	46
<i>Vitéz Nagy Iván: Nem vagyunk egyedül</i>	47

KÖNYVEK:

<i>Zsirai Miklós: Finnugor rokonságunk. (Ism. Györke József)</i>	51
<i>Kettunen Lauri: A rokonnépek könyve. (Ism. Krompecher Bertalan)</i>	53
<i>Kiiianmies Éliás: Dalbokréta. (Ism. vitéz Nagy Iván)</i> . .	54
<i>Dálnoki: Pirstottu Unkari. (Ism. Gaskó Dezső)</i>	55
<i>Baloghy Mária: Babakönyv. (Ism. Kispál Magda)</i>	56
<i>Sillanpää F. E.: Silja</i>	57
Hírek	58
Magyar-Finn Társaság tisztikara	60
Magyar-Észt Társaság tisztikara	62

A címlapot *Haranghy Jenő* festőművész-tanár rajzolta.
Minden cikkért szerzője felel.

MUNKATÁRSAINK:

Dr. Petri Pál, m. kir. titkos tanácsos, ny. államtitkár, a Magyar-Észt Társaság elnöke. — *Dr. Nagy Emil*, volt miniszter, v. országgy. képviselő, ügyvéd, a Magyar-Finn Társaság elnöke. — *Dr. Heporauta Akseli* finn középiskolai igazgató, a Finnugor Kultúrbizottság elnöke (Helsinki). — *Dr. Csekey István* egyet. ny. r. tanár (Szeged), a tartui egyetem díszdoktora és volt ny. r. tanára, a Magyar Finnugor Kultúrbizottság elnöke. — *Dr. Mészöly Gedeon* egyet. ny. r. tanár (Szeged). — *Vikár Béla*, ny. országgyűlési elnöki-főtanácsos, író. — *Dr. Németh Gyuláné—Dr. Sebestyén Irén*, a Magyar-Finn Társaság női osztályának elnöke. — *Falu Tamás* író, m. kir. kormányfőtanácsos, kir. közjegyző (Ócsa). — *Dr. Bán Aladár* ny. gimn. igazgató, m. kir. kormányfőtanácsos. — *Dr. Paikert Géza* min. oszt. tanácsos, a kultuszminisztérium külföldi kulturális kapcsolatokat intéző osztályának főnöke. — *Oinas Félix*, az észti nyelv lektora a budapesti tudományegyetemen. — *Nagy Méda* polg. isk. tanárnő, író. — *Dr. vitéz Nagy Iván* min. titkár a kultuszminisztérium egyetemi ügyosztályában. — *Dr. Gaskó Dezső* szföv. adjunktus-orvos, a Magyar-Finn Társaság ügyv. alelnöke. — *Dr. Krompecher Bertalan* a Magyar Néprajzi Múzeum tisztviselője, a Magyar-Finn Társaság titkára. — *Dr. Györke József* az Orsz. Széchenyi Könyvtár tisztviselője, a Magyar-Észt Társaság főtitkára. — *Dr. sub. ausp. gub. Kispál Magda* gimn. tanárnő (Szeged). — *Dr. Faragó József* gimn. tanár, műford.

A nyomdáért felelős: Wessely Károly igazgató.

POHJOISET HEIMOKANSAMME

Unkarilais-Suomalaisen ja
Unkarilais-Eestiläisen Seuran Toimituksia.

Toimitus:

vitéz Iván Nagy

József Györke, Bertalan Krompecher

Julkaisusta vastaa:

Dezső Gaskó

Budapest, IV., Veres Pálné-utca 7.

MEIE PÕHJA SUGULASED

Ungari-Eesti ja Ungari Soome Seltsi Väljaanne

Toimetus:

vitéz Iván Nagy

József Györke, Bertalan Krompecher

Vastutav väljaandja:

Dezső Gaskó

Budapest, IV., Veres Pálné-utca 7.